

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ROLE ISLÁMU V SOUČASNÉ EVROPĚ SE
ZAMĚŘENÍM NA FRANCII**

Autor: Věra Průchová

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Rudolf Kučera, CSc.

Praha 2009

Autor práce: **Věra Průchová**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Rudolf Kučera, CSc.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: **2009**

Hodnocení:

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze, květen 2009

.....
Věra Průchová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své práce Doc. PhDr. Rudolfu Kučerovi, CSc. za odborné vedení, cenné rady a připomínky při zpracování této práce. Dále bych ráda poděkovala i paní Janě Veselé, která mi pomohla s formální úpravou práce.

.....

Věra Průchová

Bibliografický záznam

PRŮCHOVÁ, Věra. *Role islámu v současné Evropě se zaměřením na Francii*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Politologických studií, 2009. STR. 77. Vedoucí bakalářské práce Doc. PhDr. Rudolf Kučera, CSc.

Název práce: „Role islámu v současné Evropě se zaměřením na Francii“

Autor: Věra Průchová

Anotace

Bakalářská práce „Role islámu v současné Evropě se zaměřením na Francii“ představuje všeobecný pohled na problematiku islámské imigrace, která se stala viditelným problémem na přelomu 80. a 90. let 20. století, kdy se počet legálních, ale také nelegálních muslimských přistěhovalců začal zvyšovat a s tím se objevily požadavky imigrantů na zrovnoprávnění a začlenění do evropské společnosti. Evropa se stále snaží najít vhodnou formu soužití s muslimy, která by byla kompromisem pro obě strany. Ve Francii dnes žije cca 5 milionů muslimů, což je nejvyšší počet ze všech evropských států. Cílem práce je zachytit současný stav problematiky a pokusit se najít určitá řešení.

V úvodní části se čtenář seznamuje s historickým vývojem muslimské imigrace, integračními modely zobrazujícími způsoby přijetí cizinců do společnosti ve třech zemích s největší muslimskou komunitou – Německo, Velká Británie a Francie – a vztahem imigrační politiky a legislativy Evropské unie. Hlavní část práce je věnována Francii a způsobu soužití s muslimsky věřícími občany v této zemi. Historický úvod se spíše soustředí na imigrační politiku země a legislativní vývoj, i v oblasti nabývání občanství. Tzv. laïcité je jedním z hlavních pilířů francouzské ústavnosti, která ale současně vytváří napětí mezi státem a náboženskými institucemi, proto je na ni nutné upozornit. Velký vliv mají na islám ve Francii i různé jeho větve (kam patří Salafismus a Tablígh, neboli Foi et Pratique, a nesporně i učení Muslimských bratrů), stejně tak jednotlivé organizace, s podporou nebo bez podpory státu. V závěrečných kapitolách jsem se pokusila nastínit možná řešení pro stále obtížnější komunikaci mezi Francií a muslimskými přistěhovalci. Některá z nich jsou aplikovatelná i na jiné evropské státy, jako například euroislám.

Title: “The role of Islam in the present Europe with a view to France”

Author: Věra Průchová

Annotation

The thesis „The role of Islam in present Europe with a view to France“ presents the general view to the dilemma of Islam immigration. This issue became more visible at the turn of the eighties and the nineties of the last century, when the figures of legal but also illegal Muslim immigrants began to increase together with demands of immigrants calling for emancipation and integration to the European society. Europe is still trying to find an acceptable form of co-existence with Muslims, which would be the compromise for both parts. Approximately 5 millions of Muslims are living today in France, which is the highest number among European countries. The target of this thesis is to describe the present state of the issue concerned and to try to find some possible solutions for the situation.

The reader, in the introductory passage, gets acquainted with the historical development of the Muslim immigration, the integrations' models, depicting the ways of acceptance of foreigners to the European society in three countries with the biggest Muslim community – Germany, Great Britain and France – and the relation of the immigration policy and the legislature of the European union. The main part is focused on France and the way of co-existence with the Muslim believers. The historical introduction is more concentrated on the immigration policy and the trend of legislation, also in the sphere of naturalization. The concept of *Laïcité* is one of the main pillars of the French constitutionality, which is nevertheless creating, at the same time, some tensions between the state and the religious institutions and therefore is necessary to draw attention to it. The different *branches* of Islam (for example Salafism and the Tabligh, i.e. Foi et Pratique in France, and undeniably also the doctrine of Muslim Brotherhood) and their institutions have a big influence on Islam in France, too. The same applies to individual organizations, be it with support of the state or without. I tried to outline, in the concluding chapters, possible solutions for more and more complicated communication between France and the Muslim migrants. Some of them are applicable to the other European states, for example the Euroislam.

Klíčová slova

Islám, Evropa, Francie, imigrace, integrace přistěhovalců, euroislám.

Keywords

Islam, Europe, France, immigration, integration of immigration, Euroislam.

Obsah

Úvod	10
1. Islám v evropském měřítku.....	13
1.1 Historický vývoj islámu.....	13
1.2 Jednotlivé integrační modely.....	15
1.3 Imigrační a azylová politika EU.....	17
2. Francie.....	20
2.1 Historický kontext přistěhovalectví.....	20
2.2 Francouzské občanství.....	23
2.3 Stát a náboženství, neboli tzv. laičité	24
2.4 Organizace islámu ve Francii	26
2.5 Salafismus versus Tablígh.....	30
3. Způsoby řešení současné situace	35
3.1 Marseille jako příklad soužití s islámem	35
3.2 Nicolas Sarkozy a jeho navrhované změny.....	37
3.3 „Pakt EU o imigraci a azylových právech“.....	42
3.4 Integrace nebo dezintegrace	43
3.5 Sociální stát.....	45
3.6 Euroislám.....	46
Závěr.....	50
Seznam literatury.....	54
Projekt bakalářské práce.....	70

Seznam použitých zkratk

CFCM - Conseil français du culte musulman EU – Evropská unie

CORIF - Conseil de réflexion sur l'islam de France

DNA - deoxyribonukleová kyselina

ES – Evropské společenství

EU – Evropská unie

FASILD - Fonds d'action et de soutien pour l'intégration et la lutte contre les discriminations

FIS - Front islamique du salut

INSEE - Institut national de la statistique et des études économiques

UOIF - l'Union des organisations islamiques de France

ZEP - Zones d'éducation prioritaire

Úvod

Vymezení tématu

Přítomnost islámu na evropském kontinentu se datuje od 7. století¹, a přesto se může zdát, že je mnohými považována za nový fenomén, o kterém se začalo hlasitěji diskutovat po zářijových teroristických útocích na New York. Výbuchy bomb v Madridu či Londýně přidaly ještě na intenzitě debat o hrozbě radikalizace muslimských komunit v Evropě. Způsob, jak navázat bližší kontakt a zklidnit napjaté vztahy mezi jednotlivými skupinami obyvatel, začal zaměstnávat nejen evropské politiky, ale i širokou veřejnost.

V úvodu své bakalářské práce bych chtěla představit stručný historický vývoj muslimského přistěhovalectví do Evropy, který je pro pochopení současné situace nezbytný. Důraz kladu především na období po 2. světové válce, obzvláště 60. a 70. léta, která jsou klíčová pro vytváření muslimských komunit na našem kontinentu.

Pro lepší pochopení vztahu jednotlivých zemí s největším počtem muslimského obyvatelstva přikládám tři klíčové modely integrace přistěhovalců, které jako tzv. modelové typy integračních politik zavádí Andrea a Pavel Baršovi ve své knize *Přistěhovalectví a liberální stát*.²

Evropská unie (dále jen EU) je bezesporu politickým hybatelem na „starém“ kontinentě. Její legislativní činnosti postihuje v dnešní době mnoho oblastí a ovlivňuje každý evropský stát. Otázky migrace a imigrace jsou jedním z důležitých témat od počátků sjednocování Evropského společenství. Myslím si, že kapitola věnovaná imigrační a azylové politice EU dokreslí historický vývoj islámu v Evropě.

Francie je dnes zemí s největším počtem přistěhovalců z islámsky věřících zemí.³ Jejich přítomnost se nejvíce do podvědomí veřejnosti zapsala tzv. „šátkovou aférou“ a taktéž „hořícími“ bouřemi na předměstích velkých francouzských měst. Vybrala jsem si proto tuto zemi jako příklad, na kterém bych chtěla ukázat specifika, které s sebou muslimské přistěhovalectví přináší a současně bych se ráda pokusila o

¹ Přináší ho do Evropy námořníci ze Sýrie a Egypta, kteří tuto víru přijali za svou během arabských výbojů na území Sýrie a Palestiny (633 – 640) a Egypta (639 – 646). - Cardini, F. *Evropa a islám*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. str. 15

² Baršová, A. - Barša, P. *Přistěhovalectví a liberální stát*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2005. str. 30-38

navrzení určitých řešení dnešní vypjaté situace. Zároveň si však uvědomuji, že to není možné bez představení historického pozadí, organizační struktury muslimských komunit a dalších faktů, které uvádím v druhé části práce. Připojuji i kapitolu o vývoji vztahu francouzských státních institucí k udělování občanství, protože si uvědomuji, že mnozí odborníci shledávají v získání občanství důležitý prvek integrace přistěhovalce do společnosti hostitelské země. Francie je specifická i svým přístupem k náboženství, proto se snažím zachytit její vztah k církvi na základě zákonů, respektive zákona z roku 1905 – O odluce církve a státu. Jeho platnost do současnosti je neuralgickým bodem vyvolávajícím četné debaty, zda je nutná jeho změna, nebo naopak jeho zachování. Celkový pohled na muslimskou otázku ve Francii doplňuji i o kapitolu představující dominantní formy islámu, které formují komunikační kanály mezi věřícími a státními institucemi.

Cílem dané práce však není historické pojednání, ale snaha zachytit a možná i lépe pochopit „evropský“ islám, především v jeho francouzské podobě.

Problém s nezaměstnaností přistěhovalců, tzv. ghettoizace, nevzdělanost, to vše tvoří prvotní impuls k pocitům dezorientace, zklamání, ale i nenávisti a zahořklosti. Prevenci a způsoby řešení se snaží Francie, a nejen ona, intenzivně hledat v četných diskuzích s představiteli náboženských obcí, se širokou odbornou i laickou veřejností. Současný francouzský prezident Nicolas Sarkozy už jako bývalý ministr vnitra začal prosazovat tzv. politiku pozitivní diskriminace jako lék na soudobou krizi, vyzval k otevřenému dialogu s islámem, či financování vzdělávání francouzských imámů. Další řešení je v mnoha směrech rozšíření, či spíše přijetí „euroislámu“, jehož velkým propagátorem je vnuk egyptského zakladatele Muslimského bratrstva Táriq Ramadán.⁴ Uvádím i město Marseille jako místo, kde již bylo určité shody dosaženo, a kde je spolupráce obou aktérů možná.

Po seznámení s příslušnou tematikou jsem si stanovila následující otázky, na které se pokusím najít ve své práci odpovědi:

- Je islám novodobým evropským fenoménem?
- Je způsob, který zvolila Francie v integračním „asimilačním“ přístupu k přistěhovalcům to nejlepší, co mohla udělat?

³ Je nutné dodat, že oficiální statistiky a přesná čísla neexistují, pochybujeme se pouze v rovině odhadů. Protože zákon z roku 1872 zakazuje provádět statistiky uvádějící náboženské vyznání tázaných.

⁴ Laqueur, W. *Poslední dny Evropy ...* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. str. 73

- Je současná generace muslimských přistěhovalců schopná se přizpůsobit evropským/francouzským hodnotám?
- Je řešením na krizi nedávné doby propagace „euroislámu“?

Stěžejní část práce je založená na kauzálních vztazích, kdy se snažím najít příčiny a možná řešení pro soužití křesťanské Evropy s islámským vyznáním. Využívám k tomu především empiricko-analytických a kvalitativních metod výzkumu.

Uvědomuji si, že ve stanoveném rozsahu práce není možné komplexně pojmout veškeré aspekty související s problematikou islámu v Evropě. Přesto se však budu snažit postihnout nejdůležitější fakta, která vytvoří na dané téma ucelený pohled.

1. Islám v evropském měřítku

1.1 Historický vývoj islámu

Za počátek muslimské expanze v Evropě se všeobecně pokládá rok 711, kdy se Arabové vylodili na Pyrenejském poloostrově a do roku 732 získali území od Gibraltaru až po starověkou Galii. Nejenom západní Evropa čelila příchodu přistěhovalců s novým náboženstvím. Východ zasáhly výboje osmanských Turků, kteří od roku 1354, kdy dobyli byzantskou přístavní pevnost Gallipoli, ovlivňovali dění v Evropě až do 17. století, kdy je u Vídně zastavilo spojenecké vojsko habsburského císařství a Polska.⁵

Postupné zatlačování Turků se odrazilo i v následném koloniálním období. Evropské mocnosti si podrobují četná muslimská území v Asii a Africe. Koloniální ovládnutí islámského světa dosáhlo vrcholu bezprostředně po 1. světové válce. Po 2. světové válce se koloniální soustava naopak rychle rozkládá, na což navazují i potíže s rozsáhlým přistěhovalectvím muslimských obyvatel do metropolí zemí západní Evropy.⁶

50. a 60. léta jsou prvním obdobím, kdy se vlna islámských imigrantů dostává do Evropy. Důvodem je především rekonstrukce válkou zničených zemí a nedostatek pracovních sil, které by se na obnově podílely.

Evropa se rychle rozmáhá a hospodářský růst vrcholí obdobím nazývaným *Les Trente Glorieuses*.⁷ To v sobě zahrnuje i kontinuální příliv zahraničních pracovníků, nejdříve z chudších zemí jižní Evropy, později ze zemí severní Afriky, Turecka a Jugoslávie, kteří s sebou přinášejí svoje náboženství, tradice a kultury. Vlády, které příchod těchto pracovníků podporovaly, přitom vycházely z předpokladu, že jde o dočasnou migraci. Z dočasného pobytu se ale stává postupně pobyt trvalý.

70. léta 20. století jsou poznamenána hospodářskou krizí, způsobenou nárůstem cen ropy v roce 1973. Reakcí je snaha o omezení přistěhovalectví, která však nedosahuje výrazných úspěchů. Jedinou, úředně povolenou možností imigrace v této době je přistěhovalectví na základě sjednocování rodin.⁸ Tento fakt způsobuje rychlý nárůst, především muslimské populace, která si začíná v oblastech předměstí velkých

⁵ Cardini, F. *Evropa a islám*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002.

⁶ Kropáček, L. *Islám a Západ*. Praha: Vyšehrad, 2002. str. 65 -66

⁷ Někteří autoři, jako např. P. Barša, za počátek daného období uvádějí již konec světové války, tzn. od roku 1945 až po rok 1975.

⁸ Baršová, A. - Barša, P. *Přistěhovalectví a liberální stát*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2005. str. 97

měst budovat uzavřené komunity s mešitami, místy, kde se udržují tradice a scházejí lidé stejného vyznání a kultury.

70. léta 20. století označuje Gilles Kepel jako zlomová i v otázkách myšlení a radikalizace islámských hnutí. Začíná se formovat nový náboženský diskurs, jehož hlavním smyslem je vrátit náboženský základ organizaci společnosti. Šíří se jako reakce na společenskou krizi Západem zkažených obyvatel, jejichž hodnoty nevycházejí z Boží přítomnosti, ale z fenoménu sekularizace, která ovládla Evropu po 2. světové válce. Dalším, silným impulsem pro muslimský svět, je podle Kepela rok 1979, kdy ajatolláh Chomejní vyhláší v Teheránu Islámskou republiku. Islámská hnutí se dostávají do popředí na politických scénách v celém světě.⁹

Za další fázi se dá považovat narození druhé generace muslimů, kteří jsou již plně socializovaní v dané evropské zemi a společnosti.

S pádem železné opony a vznikem regionálních konfliktů na Balkáně, Kavkaze a severním Iráku se otevírá další kapitola přistěhovalectví. Strmě narostl počet žadatelů o azyl a nelegálních imigrantů, kteří ve vyspělé Evropě hledají zdroj lepšího živobytí a životních podmínek vůbec. Přístup evropských zemí se od roku 1989 proměnil od určité tolerance k značnému omezení přistěhovaleckých politik. Uvědomění si faktu, že dočasná imigrace je mylný předpoklad, bylo prvním krokem k novým prioritám. Podnětem k zamyšlení se nad dosavadní politikou tolerance bylo i etablování místních muslimských komunit, které se spolu se zahraniční pomocí rozrostly v samostatná ghetta, a která tím získala potřebné sebevědomí ke kladení dalších a dalších požadavků na uznání vlastních tradic a odlišných náboženských vyznání. Na islámské přistěhovalce začalo být současně pohlíženo jako na bezpečnostní riziko, což ještě vystupňovalo září 2001, když se ukázalo, že celá teroristická akce byla připravována na evropské půdě.

I přes veškeré restriktce se nárůst přistěhovačů po roce 1999 nezastavil. Přinesl s sebou ale nový fenomén, kdy jsou díky rozvoji informačních a komunikačních technologií žádané kvalifikované pracovní síly, často podporované hostitelskými zeměmi, které si vědce a jiné odborné pracovníky vychovávají na svých univerzitách. Tato selektivní migrace má zmírnit dopady stárnutí populace a zvýšit konkurenceschopnost evropského hospodářství tzv. přílivem *mozků*. Kvalifikovaní zahraniční pracovníci budou moci získat speciální pobytové oprávnění (na základě uzavřených bilaterálních dohod s jednotlivými státy) a další výhody, jako úlevy na

⁹ Kepel, G. *Boží pomsta*. Brno: Atlantis, 1996. str. 9 - 17

daních apod. Bude vytvořen celonárodní seznam profesí s územním vymezením, kde je příslušná profese žádána.¹⁰

Ačkoliv neexistují žádné statistiky, ani přesná čísla, uvádí se, že v Evropě v současné době žije zhruba mezi 15 a 20 miliony muslimů. Jejich největší komunity najdeme ve Francii, Velké Británii a Německu. Ve většině z nich převládají imigranti, kteří do Evropy přicházeli za prací v 60. a 70. letech 20. století. Jejich zemí původu jsou hlavně bývalé evropské kolonie v Africe a Asii.¹¹

Stále silnější hlasy o přehodnocení dosavadního přístupu k těmto menšinám vyvolaly v první řadě nedávné nepokoje na francouzských předměstích, které svou intenzitou zasáhly celou Evropu. Vzrůstající radikalismus, jehož příčinou je především dezorientace, ztráta zaměstnání, vyčleňování muslimů ze společnosti, tzv. ghettoizace, v neposlední řadě i sílící mediální tlak, je důvodem k okamžitému řešení nastalé situace, které by do budoucna zamezilo násilným střetům obyvatel francouzských předměstí s policií a podobným násilnostem.

1.2 Jednotlivé integrační modely

V minulé kapitole jsem stručně představila historický vývoj muslimských komunit na evropském kontinentu. Aby představa nabyla ucelenějších rozměrů, je nutné alespoň rámcově uvést rozdílné pohledy integrace třech zemích s největší islámskou imigrací – Německa, Francie a Velké Británie. Uvědomuji si, že je mnoho autorů, kteří vytváří vlastní integrační modely, jako např. W. Káln (rozlišuje 5 přístupů k integraci), dále M. Marinielli, U. Melotti, G. Sartori, z českých odborníků poté D. Drbohlav, v přední řadě ale P. Barša. Myslím si, že pro základní pochopení této problematiky plně vyhovuje rozdělení od P. Barši a A. Baršové, proto se budu držet v této kapitole striktně jejich pojetí.

Německo je specifické důrazem na národní identitu tohoto národa. V Německu bylo od roku 1913 nabýváno státní občanství téměř výlučně na základě *ius sanguinis* (tedy pokrevního původu).¹² Z toho vyplynul speciální a partikularistický postoj k přistěhovalecům. Etničtí Němci měli automaticky právo na občanství. Takové výsady se však nedostalo pracovním imigrantům, kteří i přes svůj legální pobyt v Německu,

¹⁰ Baršová, A. *Francie chce změnit přistěhovaleckou politiku*. Dostupné z: <
<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1957017>> [2009-03-21]

¹¹ Německo je speciální případ, kde největší muslimskou menšinu tvoří Turecké obyvatelstvo.

¹² Baršová, A. - Barša, P. *Přistěhovalec a liberální stát*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2005. str.

neměli na získání občanství žádný nárok. Později se toto pravidlo rozšířilo i na potomky muslimských „gastarbeitru“. ¹³

Odlišným případem je Francie, která tvoří pravý opak k německému pojetí. Francie od počátku stavěla svůj postoj na toleranci a relativní otevřenosti vůči přistěhovalcům. „Model integrace však byl výrazně asimilacionistický.“ ¹⁴ Ten, kdo žil na francouzském území se automaticky stal právoplatným občanem, musel ale splnit jisté podmínky. Mezi ně patřilo úplné vzdání se zvláštních skupinových příslušností a plné přisvojení si francouzské národní kultury, založené na ideálech rovnosti, svobody a bratrství. Velký důraz se klade na občanství, které je klíčovým prvkem národní identity. Může si své kulturní a tradiční zvláštnosti i nadále v hostitelské zemi praktikovat, ale pouze v privátní sféře. Na veřejnosti je jeho víra potlačena a odsunuta do pozadí.

Velká Británie je další zemí s velkým počtem muslimských přistěhovalců. Její přístup k imigrantům byl od počátku pozitivní a Anglie „představuje obecnou politickou střechu pro mnoho zvláštních regionálních, náboženských či etnických skupin.“ ¹⁵ Rozdíl od francouzského pojetí je ale markantní. Britové menšinám povolili ponechat si své tradice a odlišné kulturní a náboženské zvyky. Jedinou podmínkou však bylo respektování nadřazenosti anglické kultury. A tak se vedle tradiční britské kultury formovaly na jednom území jiné, ve své podstatě naprosto odlišné, kultury. Od 70. let 20. století lze již hovořit o liberálním multikulturalismu, kdy jsou zvláštní etnické či regionální identity doplňkem společné britské identity a nejsou nikterak vyčleňovány z participace na každodenním životě. ¹⁶

Hranice těchto tři národních modelů se od 90. let 20. století začínají pomalu smazávat a postupně se objevuje stále větší snaha o naturalizaci a integraci imigrantů do společnosti jednotlivých zemí. Tyto snahy se snaží o hledání nejschůdnější cesty, která by vedla ke spokojenému soužití jednotlivých menšin a hostitelských států. „Z hlediska tří idealizovaných evropských modelů hledají všechny západní země úzkou stezku mezi úskalími francouzského asimilačního modelu *občanské integrace jednotlivců* a britského pluralistického modelu *multikulturní integrace skupin*.“ ¹⁷

¹³ Tento pojem se ustálil i v odborné literatuře, nejenom na území Německa.

¹⁴ Baršová, A. - Barša, P. *Přistěhovalectví a liberální stát*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2005. str.

32

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

1.3 Imigrační a azylová politika EU

Jako doplněk k samotnému historickému úvodu musím přidat kapitolu o legislativních krocích Evropského společenství (dále jen ES), respektive Evropské unie, na poli imigrační politiky. Jejich vliv je bezesporu patrný v každém státě našeho kontinentu a dotváří tak právní rámec dané problematiky.

Již Římská smlouva z roku 1957 je založena na filozofii volného pohybu pracovníků (tj. občanů) členských států. Po dlouhou dobu bylo toto vnitřní stěhování za prací jediným aspektem migrace ES. Otázkami tzv. vnější migrace se Společenství zabývalo jen okrajově a považovalo ji za problém samotných členských států.

Počátky spolupráce zemí ES v migrační a imigrační politice lze datovat do období prvních mohutnějších vln přistěhovalectví na evropský kontinent, tedy do 60., ale obzvláště do 70. let 20. století. Harmonizace společných postupů v dané oblasti se projeví na poli mezivládní spolupráce.

Impulesem pro intenzivnější diskuse se stalo přijetí rozhodnutí o odstranění překážek vytvoření jednotného trhu tzv. Jednotným evropským aktem v roce 1986. Uzavření první Schengenské dohody o rok dříve bylo ale tím prvním důvodem, že se signatářské státy začaly více zabývat bezpečnostními aspekty uvolnění celních kontrolních režimů.

Průlomem se stal až rok 1990, kdy došlo k podepsání Dublinské úmluvy o určení státu odpovědného za řízení o azylové žádosti podané v některém ze států ES.¹⁸ Členské státy ES se rozhodly, že sjednotí svá pravidla, aby se dosáhlo určité shody v azylové a imigrační politice. Dalším počinem v tomto směru byla Smlouva o Evropské unii (tzv. Maastrichtská smlouva) z roku 1993, která zavedla nové formy a metody spolupráce zemí EU v oblasti společné bezpečnosti a zahraniční politiky a v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí.

Vzhledem k rostoucímu počtu žádostí o azyl a nelegálních přistěhovalců došlo v Amsterodamské smlouvě k přesunu vízové, migrační a azylové politiky z III. do I. pilíře, což znamená pod společnou politiku EU.

Říjnový summit ve finském Tampere byl prvním krokem k reálné společné azylové a imigrační politice EU. Konal se v roce 1999 a v jeho závěru se účastníci

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Tento fakt je ale nutný doplnit tím, že smlouva vstoupila v platnost až roku 1997.;

Dublin Convention: Dostupná z:

<[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41997A0819\(01\):EN:NOT](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41997A0819(01):EN:NOT)> [cit. 2009-03-21]

shodli na harmonizovaném postupu v regulaci migračních toků v souladu s potřebami hospodářství a schopností EU přijímat a integrovat nové imigranty.¹⁹

V roce 2004 navázal na Tampere tzv. Haagský program, což je pětiletý plán s cílem vytvořit prostor svobody, bezpečnosti a spravedlnosti v EU. V září 2005 poté Komise akceptovala další soubor opatření v oblasti imigrace a azylu a v únoru 2006 Komise přijala sdělení o posílené spolupráci v oblasti azylu.²⁰

Migrační politika představuje jeden z nejdynamičtějších souborů politik v rámci EU. Současné rámce společné přistěhovalecké politiky EU však zatím mají své limity. Stále platí, že záleží pouze na každém členském státě, kolik legálních imigrantů přijme na své území. (Paradoxem však zůstává, že díky neexistenci vnitřních hranic se tak jeden členský stát rozhoduje za všechny ostatní.)

Diskuse se vedou především v souvislosti se vzrůstajícím počtem muslimských přistěhovalců a jejich následné integraci do evropských společností. O určité restrikce v tomto směru se snaží i EU a jako příklad může posloužit směrnice 2003/86/ES Evropské komise, schválená v roce 2003 o právu na spojení rodin.²¹ Byla prvním právním dokumentem, který EU v oblasti legální imigrace přijala.

Současným, asi nejviditelnějším, problémem zůstává otázka integrace státních příslušníků třetích zemí do členských států. EU aktivně podporuje komunikaci mezi členskými státy a prostřednictvím Národních kontaktních bodů pro integraci, založených v roce 2002, monitoruje situaci při výměně informací a dobrých zkušeností v příslušné oblasti.²²

Dánské předsednictví v druhé polovině roku 2002 dalo první impuls k debatě mezi členskými státy o nutné integraci imigrantů do zemí EU, jeho prioritou však bylo možné rozšíření Společenství a téma integrace se tak odsunulo do roku 2004, kdy se nutnost najít řešení v komunikaci s imigranty zviditelnila díky tragické smrti Theo van Gogha v Amsterdamu. Holandské předsednictví bylo nuceno reagovat na vzrůstající

¹⁹ Tampere European Council – Presidency Conclusions. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm> [cit. 2009-03-21]

²⁰ Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu o posílení praktické spolupráce – Nové struktury, nové přístupy: zlepšování kvality rozhodovacího procesu ve společném evropském azylovém systému. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006DC0067:CS:NOT>> [cit. 2009-03-21]

²¹ Stanoví podmínky za nichž mají státní příslušníci třetích zemí, kteří legálně pobývají v některém členském státě, právo přivést si do EU manžela, ženu či nezletilé děti. ; Dostupná z : <http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&numdoc=32003L0086&model=guichett&lg=cs> [cit. 2009-03-21]

²² Evropská komise – integrace. Dostupné z: <ec.europa.eu/justice_home/key_issues/immigration/immigration_1104_cs.pdf>

vlnu nepokojů ve své zemi. Výsledkem bylo přijetí výše uvedeného Haagského plánu, kde jsou navržena konkrétní opatření pro vytvoření jednotného evropského azylového systému a především pro intenzivnější spolupráci v oblasti justice a policie. Francie a její předsednictví v Radě EU reagovala také na vnitřní situaci ve své zemi. Proto si stanovila, jako jednu z hlavních priorit, debatu o problematice migrace. Výsledkem byl „Pakt EU o imigraci a azylových právech“, který podepsali představitelé členských států 15. října 2008.²³ Obsahuje pět hlavních bodů, jejichž cílem má být postupná harmonizace legislativy v různých zemích EU, lepší kontrola migračních toků v EU, snížení nelegální imigrace a lepší integrace legálních migrantů.²⁴

²³ *The European Pact on Immigration and Asylum*. EurActiv, 30. 9. 2008. Dostupné z: <<http://www.euractiv.com/en/mobility/european-pact-immigration-asylum/article-175489>> [cit. 2009-05-05]

²⁴ *Francie (1.7. – 31.12.2008)–Migrace*. Euroskop, 2008. Dostupné z: <<http://www.euroskop.cz/8426/sekce/francouzske-predsednictvi-1-7---31-12-2008/#up>> [cit. 2009-05-05]

2. Francie

2.1 Historický kontext přistěhovalectví

Přibližně od přelomu 18. a 19. století se Francie stala typicky imigrační zemí. Význam samotného přistěhovalectví vzrostl především za průmyslové revoluce, kdy francouzští obchodníci a průmyslníci potřebovali levnou pracovní sílu do svých továren. Stejná situace nastala po 2. světové válce, kdy Francie zažívala období hospodářského růstu, který je všeobecně nazýván *Les Trente Glorieuses*, a cizinci z rozvojových zemí hledali v západní Evropě ekonomicky výhodný způsob obživy.

Migrační vlny nebyly nikým omezovány. Nejvíce muslimských imigrantů pocházelo po 2. světové válce z Alžírsko a zemí severní Afriky. Uvádí se, že v roce 1946 žilo ve Francii 22 000 Alžířanů.²⁵

Prvním zákonem, který upravoval status přistěhovalců, bylo opatření č. 45-2658 z 2. listopadu 1945 o podmínkách vstupu a pobytu cizinců ve Francii.²⁶ Nezabýval se ale omezením imigrace, pouze upravoval podmínky k pobytu cizinců. Zaváděl např. povinnost vlastnit průkaz totožnosti, nebo popřípadě vízum, dokumenty, které potřebuje pracovník k vykonávání profese apod. Dané opatření se však stalo základem pro pozdější imigrační zákony.

V 70. letech 20. století se počet přistěhovalců zvyšoval. Mimo Alžířanů se do země začali masově stěhovat obyvatelé Maroka, Tuniska a rozšířili tak řady imigrantů ze severní Afriky. Mimo tohoto kontinentu bylo výchozí zemí pro přistěhovalce i Turecko. Nárůst muslimsky věřícího obyvatelstva způsobily i vlny nelegálních přistěhovalců z různých zemí Afriky a postupně se k nim začali přidávat i konvertité.

Evropa byla v roce 1973 zasažena první velkou ropnou krizí. Francie se tento fakt dotkl hlubokým propadem ekonomiky, který způsobil nezaměstnanost, především pracovníků ze zahraničí. Vláda na to reaguje prvními zákony, omezujícími příliv imigrantů do země. V roce 1980 vydává tzv. Bonnetův zákon, který obsahuje články, řešící problém nelegální imigrace a možnost vyhoštění.²⁷

²⁵ *La France face à ses musulmans: émeutes, jihadisme et dépolitisation* – Rapport Europe de Crisis Group N°172. International Crisis Group, 2006

²⁶ Zákon č. 45-2658: Ordonnance n°45-2658 du 2 novembre 1945 relative aux conditions d'entrée et de séjour des étrangers en France. Dostupný z : <<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006069184&dateTexte=vig>> [cit. 2009-03-19]

²⁷ Tzv. Bonnetův zákon: Loi n° 80-9 du 10 janvier 1980 relative à la prévention de l'immigration clandestine et portant modification de l'ordonnance n° 45-2658 du 2 novembre 1945 relative aux conditions d'entrée et de séjour en France des étrangers et portant création de l'Office national d'immigration. (Loi Bonnet). Dostupný z: <<http://admi.net/jo/loi80-9.html>> [cit. 2009-03-19]

Rok 1993 se stal rokem tzv. „nulové migrace“. Tehdejší ministr vnitra Charles Pasqua prosadil zákon, který omezoval jednak imigraci, ale především kladl větší podmínky pro získání francouzského občanství.²⁸ V roce 1997 byla imigrační politika ještě více zpřísněna, a to zákonem č. 97-396 z 24. dubna, jenž je znám pod názvem „Debréův zákon“.²⁹

Jistého uvolnění imigrační politiky se Francie dočkala s nástupem levice k moci, která prosadila v roce 1998 zákon, který měl zlepšit organizaci vlastního přistěhovalectví.³⁰ Impulsem k této legislativě byla zpráva právního experta Patricka Weila, který měl vytvořit nová východiska pro politiku přistěhovalectví a občanství.³¹ Díky tomu se počet nejen muslimských imigrantů začal opět zvyšovat, když předchozí roky statistiky přistěhovalců kopírovaly restriktivní politiku francouzské pravicové vlády.

V dubnu 2003 předložil tehdejší francouzský ministr vnitra Nicolas Sarkozy plán na zavedení nové přistěhovalécké politiky, který vešel v platnost v listopadu téhož roku, jako zákon č. 2003-1119.³² Tímto opatřením se silně zpřísnila francouzská imigrační politika. Posílila se tím moc pohraniční policie pro vyhoštění imigrantů, zavedla se jednotná evropská databáze otisků prstů pro žadatele o vízum, jež pochází ze zemí mimo EU, stanovily se také sankce lidem, kteří nelegálním imigrantům budou pomáhat, a jiné. Příslušný zákon vyvolal velkou vlnu nevole a četné demonstrace.

Pro lepší organizaci migračních politik založila francouzská vláda v květnu 2005 výbor pro řízení přistěhovalectví, který začal pracovat o měsíc později. Zasedají v něm významní ministři, jejichž resort je s imigrací nějak spojen.³³

²⁸ Tzv. Pasquův zákon: LOI n° 93-1027 du 24 août 1993 relative à la maîtrise de l'immigration et aux conditions d'entrée, d'accueil et de séjour des étrangers en France. Dostupný z: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=A53C3060036E3BF6525E2D918F360E0D.tpdjo07v_3?cidTexte=JORFTEXT000000530357&categorieLien=id> [cit. 2009-03-19]

²⁹ Tzv. Debréův zákon: LOI no 97-396 du 24 avril 1997 portant diverses dispositions relatives à l'immigration. Dostupný z:

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=A53C3060036E3BF6525E2D918F360E0D.tpdjo07v_3?cidTexte=JORFTEXT000000564968&categorieLien=id> [cit. 2009-03-19]

³⁰ Zákon č. 98-349: Loi n° 98-349 du 11 mai 1998 relative à l'entrée et au séjour des étrangers en France et au droit d'asile. Dostupný z: <<http://www.droit.org/jo/19980512/INTX9700112L.html>> [cit. 2009-03-19]

³¹ *Chronologie francouzské imigrace*. Dostupné z: <<http://www.vie-publique.fr/politiques-publiciques/politique-immigration/chronologie-immigration/>> [cit. 2009-03-19]

³² Zákon č. 2003-1119: Loi n° 2003-1119 du 26 novembre 2003 relative à la maîtrise de l'immigration, au séjour des étrangers en France et à la nationalité. Dostupný z: <<http://www.droit.org/jo/textes/ld.html>> [cit. 2009-03-19]

³³ Viz. Journal officiel de la République Française – 27 mai 2005, Décret n° 2005-544 du 26 mai 2006. Dostupný z: <<http://www.admi.net/jo/20050527/INTX0500125D.html>> [cit. 2009-03-19]

Nicolas Sarkozy jako ministr vnitra ve své politice omezování imigrace pokračoval i v následujících letech. Zákon z roku 2006, č. 2006-911, dal jednoznačně přednost tzv. „přistěhovalectví zvolenému“ před tzv. „trpěným přistěhovalectvím“.³⁴ To znamená, že Francie bude nadále prosazovat imigraci vysoce kvalifikovaných pracovníků a omezí slučování rodin imigrantů, které v těchto letech prudce zvýšilo počet muslimských přistěhovalců.

6. května 2007 je Nicolas Sarkozy zvolen prezidentem Francie. Imigrace je vedena restriktivním směrem, spolu se snahami o harmonizaci celé imigrační politiky v rámci EU. Omezení přistěhovalectví má napomoci i větší komunikace se zeměmi okolo Středozemního moře a následná humanitární pomoc, která by masivnímu přílivu nelegálních imigrantů měla zabránit. Výsledkem četných jednání a diskusí je prosazení návrhu zákona ze 4. července 2007, který byl přijat jako zákon č. 2007-1631, 20. listopadu 2007.³⁵ Upravuje především podmínky pro udělování dlouhodobého pobytu rodinným příslušníkům legálních imigrantů. Musí např. prokázat výbornou znalost francouzského jazyka a „hodnot Francouzské republiky“, jejich příbuzní, kteří již ve Francii žijí, musí dokázat, že mají dostatečný finanční příjem na to, aby je v případě nouze dokázali uživit a další podmínkou je i závazek rodičů, že svým dětem zajistí „dobrou integraci“ do francouzské společnosti. Sporným článkem, který obsahuje tento zákon, je bezesporu povolení odebrat všem přistěhovalcům DNA. Tento fakt dává vládě možnost vytvářet etnicky zaměřené statistiky, což porušuje zákon z roku 1872.³⁶ Ústavní rada ve svém prohlášení dne 15. 11. 2007 upravila podmínky pro získávání DNA, ale zákon doporučila k přijetí.³⁷

Francie se řadí mezi státy EU s největším přílivem nelegálních imigrantů. Je cílovou destinací pro 80 % všech migrantů v EU, z nichž 2/3 přichází ze subsaharské

³⁴ Zákon č. 2006-911: LOI n° 2006-911 du 24 juillet 2006 relative à l'immigration et à l'intégration.

Dostupný z:

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=A4C733C0CF1EA2E9C830076FA98183A5.tp djo14v_3?cidTexte=JORFTEXT000000266495&categorieLien=id> [cit. 2009-03-19]

³⁵ Zákon č. 2007-1631: Loi n°2007-1631 du 20 novembre 2007 relative à la maîtrise de l'immigration, à l'intégration et à l'asile. Dostupný z:

<<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000524004&dateTexte=20080214&fastPos=1&fastReqId=1463805753&oldAction=rechTexte>> [cit. 2009-03-19]

³⁶ *Security, Immigration and Anti Terrorism Issues*. Euro-islam, 2007. Dostupné z: <<http://www.euro-islam.info/country-profiles/france/>> [cit. 2009-03-19]

³⁷ Le Conseil Constitutionnel. *Décision n° 2007-557 DC du 15 novembre 2007*. Dostupné z :

<<http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/depuis-1958/decisions-par-date/2007/2007-557-dc/decision-n-2007-557-dc-du-15-novembre-2007.1183.html>> [cit. 2009-03-19]

Afriky a zemí Maghrebu.³⁸ Počet muslimů, jak legálně, tak i nelegálně žijících ve Francii, se v roce 2006 odhadoval na 5 milionů (za posledních 25 let se zdvojnásobil).³⁹

Hlasy, volající po ještě větším omezení přistěhovalecké politiky, začaly sílit na přelomu roku 2008/2009, kdy se naplno projevila po celém světě hospodářská krize spojená s rapidním nárůstem nezaměstnanosti.

2.2 Francouzské občanství

Snadné získání občanství v cílovém státě je pro mnohé přistěhovalce důvod, proč si danou zemi zvolit. Francie byla od počátku velice tolerantní, udělovala občanství každému příchozímu, který byl ochoten přijmout za své základní principy republiky.⁴⁰ První úpravy se objevily v občanském zákoníku z roku 1804, kde se projevil záporný vztah ke dvojímu občanství, stanovením restriktivních podmínek pro nabytí francouzského státního občanství.⁴¹ Na druhé straně však nikdy žádný francouzský zákon explicitně nestanovil vzdání se jiného občanství jako podmínku nabytí francouzského. Důvodem byl pravděpodobně chronický nedostatek obyvatelstva.

Polovina 19. století byla dobou snah o integraci nově příchozích. Proto byla v roce 1851 zavedena zásada, které se říká „dvojí ius soli“: dítě narozené ve Francii, jehož rodiče se rovněž narodili ve Francii, nabývá narozením francouzské občanství. Zákon z roku 1889 dal pak automaticky francouzské občanství dětem, které se narodily ve Francii a bydlely zde do 18 let.⁴²

Roku 1981 se do úřadu prezidenta dostává François Mitterand a spolu s tímto faktem i jeho silná, protirasistická rétorika. Výsledkem bylo zavedení povolení k pobytu na deset let, které od roku 1984 usnadnilo život cizincům, kteří do té doby museli pravidelně žádat o prodloužení pobytu na základě zaměstnaneckého poměru.⁴³

³⁸ Oficiální stránky Ministerstva zahraničí České republiky. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/francie/index.html> [cit. 2009-03-20]

³⁹ Laqueur, W. *Poslední dny Evropy ...* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. str. 31

⁴⁰ Viz. kapitola „Jednotlivé integrační modely“

⁴¹ „Napoleónův občanský zákoník“. Dostupný z: <http://www.napoleon-series.org/research/government/c_code.html> [cit. 2009-03-20]

⁴² Favell, A. *Philosophies of integration: immigration and the idea of citizenship in France and Britain*. Houndmills: Palgrave, 2001.

⁴³ Baršová, A. - Barša, P. *Přistěhovalectví a liberální stát*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2005. str. 101;

viz. „la carte de résident“ v zákoně: Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile.

Dostupné z:

<<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070158&dateTexte=20080124>> [cit. 2009-03-20]

Chirakova vláda, která se dostala k moci v roce 1986, ale tyto snahy značně omezila. Stanovila přísné podmínky pro obnovení desetiletého povolení k pobytu a omezila automatické nabývání občanství dětmi, které se narodily ve Francii cizincům.⁴⁴

Charles Pasqua pokračoval v dalším zpřísnování pravidel pro získání francouzského občanství. Roku 1993 upravil stávající legislativu zákonem č. 93-1362, který mimo jiné postihoval oblast tzv. fiktivních sňatků, nebo zakazoval zahraničním absolventům francouzských univerzit přijmout po ukončení studia v zemi práci.⁴⁵

Výhra levice ve volbách roku 1997 znamenala velké uvolnění poměrů v této problematice. Socialistická vláda, spolu s přizvaným týmem právního experta Patricka Weila, připravila nový zákon o občanství (la loi Gigou), který dával možnost se dětem rodičů cizinců rozhodnout mezi 16. a 21. rokem, zda mají v úmyslu získat francouzské občanství.⁴⁶ Po roce 1998 byl tento zákon modifikován a opět se francouzská vláda vrátila k automatickému získání občanství pro děti cizinců po dosažení věku 18 let.⁴⁷

Velké změny směrem zpět k omezování nabývání občanství přišly se současným francouzským prezidentem Nicolasem Sarkozym. Jejich vyvrcholení je bezesporu v zákonu č. 2007-1631 z 20. listopadu 2007, který jsem již představila v předchozí kapitole. Stejně jako u imigrační politiky se prezident snaží o co největší omezení získávání občanství z důvodu velkého přílivu nelegálních cizinců do země. Nabýt občanství lze tedy následujícími způsoby: narozením, dlouhodobým pobytem, tzv. prohlášením, neboli sňatkem, adopcí, tzv. prohlášením o naturalizaci. Vše má ale své přísné podmínky.⁴⁸

2.3 Stát a náboženství, neboli tzv. laïcité

Pro úplné dokreslení vývoje vztahu Francie k muslimskému přistěhovalství musím připojit kapitolu, zabývající se náboženstvím a francouzské ne/toleranci k víře jako takové, ale obzvláště ke stále se zvyšujícímu počtu muslimského obyvatelstva.

⁴⁴ Zákon č. 89-584: Loi n° 89-548 du 2 août 1989 relative aux conditions de séjour et d'entrée des étrangers en France. Dostupné z: <<http://admi.net/jo/INTX8900060L.html>> [cit. 2009-03-20]

⁴⁵ Zákon č. 93-1362: Décret n°93-1362 du 30 décembre 1993 relatif aux déclarations de nationalité, aux décisions de naturalisation, de réintégration, de perte, de déchéance et de retrait de la nationalité française. Dostupný z:

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=65CD40B16AA716D15AF814F35AFB93B8.tpdjo04v_3?cidTexte=JORFTEXT000000699753&dateTexte=20090320> [cit. 2009-03-20]

⁴⁶ Zákon č. 98-170: LOI no 98-170 du 16 mars 1998 relative à la nationalité. Dostupný z:

<<http://www.droit.org/jo/19980317/JUSX9700113L.html>> [cit. 2009-03-20]

⁴⁷ Baršová, A. - Barša, P. *Přistěhovalství a liberální stát*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2005. str. 102

Francie je zemí s výraznou katolickou tradicí. I přesto byla vždy k ostatním náboženstvím tolerantní, což dokazuje již Deklarace o lidských a občanských právech z 26. srpna 1789, která proklamovala svobodu svědomí (čl. 10)⁴⁹ a ústava z roku 1791 (hlava I.), která zaručovala svobodné praktikování náboženství.⁵⁰

Zlom v pojetí náboženství však znamenal rok 1904, když francouzská republikánská vláda rozvázala diplomatické vztahy se Svatým stolcem. Republikánské myšlení té doby se naprosto rozcházel s myšlenkou náboženství a podporovalo spíše úplný antiklerikalismus. Ten vyvrcholil v roce 1905, když parlament přijal zákon stanovující naprosté odloučení církve od státu.⁵¹ Tento právní dokument je ve svém znění platný dodnes, ne však na celém území Francie, vyjmuty jsou tři francouzské departementy, které byly při jeho podpisu pod německou správou – Haut-Rhin, Bas-Rhin, Moselle.⁵² Laïcité se stala součástí Ústavy v roce 1946, kde je uvedena v Preamuli⁵³, jako základní pilíř Francouzské republiky je poté zachycena v 1. článku Ústavy z roku 1958.⁵⁴

Zákon je založen na dvou principech: svobodě vyznání a odluce. Stát tak neuznává žádné náboženství jako oficiální, nevyvyšuje jednu církev nad jinou, všechny jsou na stejné úrovni, vzdává se veškerých finančních nákladů, spojených s výdaji církví, zakazuje demonstraci náboženských symbolů (*les cultes*) na veřejných místech (jako je škola či úřad), ale současně uznává, že praktikování některých *kultů* je možné na veřejnosti za určitých podmínek. Některé ostré hrany uvedeného dokumentu byly časem otupeny a praxí upraveny v určité kompromisy.

Zákon je nerozlučně spjat s vývojem školství a výuky. Předcházely mu četné školské reformy, které zaváděl tehdejší ministr školství Jules Ferry v rozmezí let 1881-1882.⁵⁵ Jeho snahou bylo důsledně sekularizovat veřejné školy, které měly svým žákům

⁴⁸ Viz. webové stránky francouzské vlády. Dostupné z: <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/les-francais-etranger_1296/vos-droits-demarches_1395/nationalite-francaise_5301/index.html> [cit. 2009-03-20]

⁴⁹ Déclaration des droits de l'homme et du citoyen de 1789. Dostupná z: <<http://www.assemblee-nationale.fr/histoire/dudh/1789.asp>> [cit. 2009-03-20]

⁵⁰ Robbers, G. (ed.) *Stát a církev v zemích EU*. Praha: Academia, 2001. str. 132

⁵¹ Zákon o odluce církve od státu: Loi du 9 décembre 1905 concernant la séparation des Églises et de l'État. Dostupný z: <<http://www.assemblee-nationale.fr/histoire/eglise-etat/sommaire.asp#loi>> [cit. 2009-03-20]

⁵² Robbers, G. (ed.) *Stát a církev v zemích EU*. Praha: Academia, 2001. str. 135

⁵³ Preamble Ústavy z roku 1946. Dostupná z:

<<http://www.legislationline.org/documents/section/constitutions>> [cit. 2009-03-23]

⁵⁴ Ústava z roku 1958. Dostupná z:

<http://www.elysee.fr/elysee/elysee.fr/francais_archives/les_institutions/les_textes_fondateurs/la_constitution_de_1958/la_constitution_de_1958.21061.html> [cit. 2009-03-23]

⁵⁵ La laïcité: débats 100 ans après la loi de 1905. Dostupné z:

<<http://www.ladocumentationfrancaise.fr/dossiers/laicite/index.shtml>> [cit. 2009-03-23]

vštěpovat především občanské ctnosti a hodnoty. Dnešní pojetí školy je do jisté míry stále ovlivněno touto myšlenkou.

Oba výše uvedené zákony dohromady vyvolaly vlny nespokojenosti u muslimského obyvatelstva. Za počátek lze uvést rok 1989, kdy ředitel jedné školy v Creil vyloučil tři žákyně z důvodu, že do školy nosily „islámský šátek“ (*hidžáb*). O 14 let později se stejná situace udála v městečku Aubervilliers, tentokrát se vyloučení dotklo dvou dívek. Výsledkem byly silné bouře arabských přistěhovalců, ale především četné diskuze nad tématem sekularizace školství. Vládní instituce, jejichž hlavním poradcem se stal Conseil français du culte musulman⁵⁶, se nakonec přiklonily na stranu ředitelů obou škol a 15. března 2004 vešel v platnost zákon zakazující nošení nápadných náboženských symbolů na veřejných školách a gymnáziích. Zákon se odvolával na jeden ze základních principů Francouzské republiky - na laïcité.⁵⁷

Velký vliv na přijetí zákona měla i komise zřízená francouzským prezidentem a známá především pod jménem „Stasiho komise“. Působila mezi červencem a prosincem 2003 a jejím úkolem bylo přezkoumat uplatňování zásady laïcité.⁵⁸ Komise čítala cca 20 členů, kteří během daného období hovořili s představiteli všech církví na území Francie, řediteli škol, sociálními organizacemi, politickými činiteli a dalšími zainteresovanými spolky a institucemi a snažili se najít způsob komunikace a spolupráce mezi nimi a státem, aniž by byl zákon z roku 1905 porušen a uklidnila se situace po četných protestech. Výsledkem bylo doporučení k přijetí výše zmiňovaného zákona.

2.4 Organizace islámu ve Francii

Na formování muslimského obyvatelstva ve Francii má vliv více faktorů, jak vnitrostátních, tak i vnějších. Tendence posledních let se však ubírají směrem k sjednocování a většímu propojení jednotlivých skupin či hnutí. Velký tlak v tomto ohledu vyvíjí stát a jeho instituce, protože jim chybí konkrétní reprezentant, se kterým by mohly vyjednávat při nastalých problémech. Je však obtížné sloučit mnohdy tak

⁵⁶ *Conseil français du culte musulman* byl založen francouzským prezidentem za velké podpory tehdejšího ministra vnitra N. Sarkozyho 4. května 2003, měl zkoumat otázky sekularizace a vztahu společnosti k islámu. Blíže kapitola 3.4 Organizace islámu ve Francii.

⁵⁷ Zákon č. 2004-228: Loi n°2004-228 du 15 mars 2004 encadrant, en application du principe de laïcité, le port de signes ou de tenues manifestant une appartenance religieuse dans les écoles, collèges et lycées publics. Dostupný z:

<<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000005765519&dateTexte=20090323>> [cit. 2009-03-23]

⁵⁸ Kepel, G. *Válka v srdci islámu*. Praha: Karolinum, 2006. str. 248

odlišné islámské myšlenkové proudy pod jeden zastřešující orgán. Předpoklad, že muslimská víra je jednotná a ochotná spolupracovat, vyvrací četné rozepře po celém světě. Ve Francii se díky různorodému přistěhovalectví setkaly na jedné půdě odlišné větve islámského učení, proto zde najdeme více organizací. (V příloze uvádím jejich kontaktní údaje.)

Jednou z nejstarších muslimských institucí je bezesporu uskupení okolo pařížské *Velké mešity* (Le Grande Mosquée de Paris), které bylo založeno v roce 1926. Velká mešita byla dar francouzské vlády muslimům, kteří bojovali a padli v I. světové válce na straně Francie. Utvořilo se okolo ní zhruba 500 místních asociací, které se hlásí pod její správu.⁵⁹ Její výstavba byla financována ze státních zdrojů a velkou měrou přispěli muslimští občané z Alžíru. V současné době slouží jako vzdělávací středisko, pořádající četné konference, programy a bohoslužby.

Rivalem v oblasti náboženské, kulturní, vzdělávací, sociální a humanitární pomoci muslimům ve Francii je druhá instituce, a to Národní federace muslimů ve Francii (La Fédération Nationale des Musulmans de Frances). Byla založena v roce 1985 francouzskými konvertity, propaguje umírněnou formu islámu bez vlivu země původu a dlouhou dobu byla komunikačním bodem mezi francouzskou vládou a muslimskými přistěhovalci. Mezi jejími stoupenci dominují maroťtí a turečtí imigranti.⁶⁰

Za nejvlivnější muslimskou organizaci je však považován Svaz islámských organizací ve Francii (l'Union des organisations islamiques de France, dále jen UOIF). Spadá pod celoevropskou organizaci a byl založen v roce 1983 tuniskými muslimskými přistěhovalci, kteří byli úzce napojeni na islámskou politickou stranu známou v Tunisku pod jménem Ennahda. Dnes je jeho hlavní prioritou vzdělávání imámů a mladých studentů podle tradičních muslimských hodnot, současně s poskytováním informací z celého světa. Mezi jeho členy patří vlivní islámští profesori, obchodníci, předsedové politických stran a jiní, kteří se řadí mezi francouzskou muslimskou elitu. Má přes 200 místních organizací s vůdčími představiteli, vlastní výkonný orgán, který si volí ze svého středu prezidenta a každoročně pořádaný kongres s diskusními fóry a kulatými stoly otevřenými široké veřejnosti.⁶¹ Dnes je tento svaz slavný díky údajnému napojení na Muslimské bratrstvo, což mu nikdy nebylo oficiálně prokázáno.

⁵⁹ Cesari, J. *When Islam and Democracy Meet*. New York: Palgrave Macmillan, 2006. str. 205

⁶⁰ La Fédération Nationale des Musulmans de Frances. Dostupná z: <<http://www.portail-religion.com/FR/dossier/islam/pratique/institutions/FNMF/FNMF.php>> [cit. 2009-03-24]

Spekulace se objevily poté, co se UOIF přiznala ke spolupráci s vlivným televizním kazatelem arabské stanice al-Džazíra šejchem al-Qaradávím, který je předsedou Evropské rady pro fatwu a pátrání, krycí organizací Muslimského bratrstva v Evropě.⁶² UOIF není považována za teroristické uskupení, její angažovanost v politické propagandě ale hlásá hodně radikální verzi islámu.

Z důvodu rozrůstající se mladé základny UOIF, zřídili v roce 1992 v Paříži její muslimští duchovní mládežnickou organizaci UOIF tzv. Muslimskou mládež Francie (Jeunes Musulmans de France). Tato skupina zahrnuje muže a ženy ve věku od 18 do 30 let. Netvoří jednu homogenní instituci, ale úzce spolupracující formaci zhruba třinácti lokálních orgánů, jejichž střediska se nachází ve velkých francouzských městech. Jejich největší snahou je šířit Korán a jeho učení mezi mladé přistěhovalce, pomáhat jim v integraci do evropské společnosti a při řešení tíživých situací. Často pořádají semináře a přednášky na různá témata a v roce 2005, kdy se rozhořely velké pouliční bouře na francouzských předměstích, sloužili jako mediátor mezi policií a nespokojenými mladými muslimy.⁶³

Dalším uskupením, které je známé především díky svému duchovnímu vůdci, švýcarskému teologovi a vnukovi zakladatele egyptských Muslimských bratří Táriqu Ramadánovi, je Spolek francouzských muslimů (le Collectif des Musulmans de France). Jeho počátky se datují do roku 1992, kdy se uskutečnil první kongres mládežnické organizace UOIF v Lyonu, a kde se utvořily první zárodky tohoto společenství.⁶⁴ Jeho vliv je v poměru k předchozím marginální, nejviditelnější aktivitou je ale bezesporu působení T. Ramadána.

Mezi další organizace patří: Asociace islámských studentů ve Francii (Association des Etudiants en France), Muslimští studenti ve Francii (Etudiants Musulmans de France), speciálním spolkem je Hnutí muslimských laiků ve Francii (Mouvement des musulmans laïques de France) složené především z významných odborníků, spisovatelů, politiků, filosofů, atd., kteří mají společný zájem – představení islámu jako nekonfliktního náboženství ve francouzském myšlení ovlivněném tzv. laicitou.

Jak jsem již zmínila v úvodu této kapitoly, stát se snažil uměle vytvořit politicko-institucionální zastoupení, které by dostalo legitimitu reprezentovat všechny

⁶¹ Cesari, J. *When Islam and Democracy Meet*. New York: Palgrave Macmillan, 2006. str. 205-206

⁶² Laqueur, W. *Poslední dny Evropy ...* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. str. 45

⁶³ Association Jeunes Musulmans de France. Dostupná z: <<http://www.jmf.asso.fr>> [cit. 2009-03-24]

ostatní organizace a fungovalo by jako prostředník mezi muslimským obyvatelstvem a francouzskou vládou, současně by ale bylo přístupnější francouzským hodnotám, otevřenější k jednání a loajálnější k Francii jako domovskému státu i pro muslimskou menšinu. Prvním impulsem bylo vytvoření Rady pro reflexi islámu ve Francii (Conseil de réflexion sur l'Islam de France – CORIF), který reagoval na aféru Salmana Rushdiho ve Velké Británii, sílící tendence Islámské fronty spásy v Alžírsku (Front islamique du salut en Algérie) a v neposlední řadě na postupně se zvyšující zájem o diskriminaci muslimských studentek ve francouzském veřejném školství. A tak tehdejší ministr vnitra Pierre Joxe se souhlasem vlády vydává v roce 1990 povolení pro vznik CORIFU.⁶⁵ Bohužel naděje vkládané do tohoto projektu zkrachovaly na rozdílných stanoviscích obou stran k řešení nastalé situace a faktu, že CORIF nikdy nezískal potřebnou legitimitu k jednání s vládou od muslimských uskupení ve Francii.

Změna přišla se jmenováním Nicolase Sarkozyho ministrem vnitra, který svůj politický program založil na hledání kompromisu v této problematice. Po dlouhém jednání byla v prosinci 2002 vytvořena Francouzská rada muslimského kultu (Conseil français du culte musulman, dále jen CFCM), která nahradila fakticky nefungující CORIF. Její členové byli zvoleni v systému volebních obvodů: každá mešita měla určitý počet hlasů v závislosti na velikosti své *podlahové plochy* (čímž je míněna celková plocha modliteben ve čtverečných metrech).⁶⁶ Nejvíce delegátů měla Pařížská mešita – 18 členů. Prezidentem se stal Dalila Boubakeur, rektor Muslimského institutu při Pařížské mešitě, kterého po volbách v červnu roku 2008 nahradil Mohammed Moussaoui, dále v ní zasedá dalších 43 představitelů jednotlivých islámských institucí z celé Francie. Zajímavostí je, že z Rady byl úplně vyloučen známý hlasatel euroislámu Táriq Ramadán a jeho stoupenci. Ramadán totiž ostře napadl celý systém této státem vytvořené rady, ve veřejných debatách obvinil její členy z podpory Nicolase Sarkozyho a jeho politických ambicí.

Bohužel tato roztržka nebyla první, ani poslední, která negativně poznamenala činnost Francouzské rady muslimského kultu. Vládní snahy ztroskotaly na boji jednotlivých organizací o moc v tomto uskupení. Dlouhou dobu převažoval vliv UOIF, což nelibě neslo muslimské sdružení okolo Velké mešity. Výsledkem byl bojkot voleb do CFCM Velkou mešitou v roce 2008, za kterými Herald Tribune viděl zákulisní

⁶⁴ Collectif des Musulmans de France. Dostupné z: <<http://www.lecmf.fr/>> [cit. 2009-03-24]

⁶⁵ *La France face à ses musulmans: émeutes, jihadisme et dépolitisation* – Rapport Europe de Crisis Group N°172. International Crisis Group, 2006

rozepře o vůdčí postavení mezi alžírskými a marockými muslimy.⁶⁷ Nepřispělo k tomu ani zásadní rozštěpení CFCM nad otázkou přijetí/nepřijetí zákona v tzv. šátkové aféře. Oficiálně vyjádřili všichni členové nesouhlas s připravovaným zákonem, ale po projevu prezidenta J. Chiraca 17. prosince 2003, který plně podporoval pokračování v procesu přijetí daného dokumentu, prezident CFCM D. Boubakeur změnil své stanovisko a veřejně vyzval muslimy k respektování francouzské legislativy a varoval je před případnými protesty. Ostatní členové CFCM nadále trvaly na svých prohlášeních a přidali se k masivním demonstracím, které proběhly 17. ledna 2004.⁶⁸ (Jak jsem již uvedla v předchozí kapitole, zákon byl 15. března 2004 přijat.) Mandát CFCM byl značně oslaben, neboť neochota se domluvit vládla především uvnitř organizace.

V současné době se Nicolas Sarkozy a francouzský ministr pro imigraci a národní identitu Brice Hortefeux snaží najít jiné způsoby, jak navázat lepší komunikaci s muslimy a pokouší se vytvořit další instituce, které by lépe reprezentovaly zájmy islámských organizací.

2.5 Salafismus versus Tablích

Přístup k francouzským (evropským) hodnotám, k transformaci radikálního islámu, či komunikaci se státními subjekty ovlivňuje i forma víry, která se s přistěhovalci do Evropy dostala. Na francouzském území se setkáváme s dvěma, respektive třemi druhy muslimského vyznání. Salafismus, který musíme rozlišovat na džihadistický a šejchistický a ideologie organizace Tablích, která je ve Francii nazývaná *Foi et pratique*.

Jako první směr, který muslimy ve Francii zasáhl, bylo učení krajně rigorózního islámského hnutí Tablích.⁶⁹ 80. a 90. léta 20. století jsou považována za vrchol, k myšlenkám hnutí za návrat k přísné víře se hlásila většina muslimských přistěhovalců. Tablích je hnutí, založené v Indii v roce 1927 vzdělaným učencem Maulanem Mohamedem Ilyasem Kandhalawi.⁷⁰ Největší roli hrálo v aktivní islamizaci francouzských předměstí v 60. letech 20. století pod vedením přistěhovalců ze severní

⁶⁶ Kepel, G. *Válka v srdci islámu*. Praha: Karolinum, 2006. str. 239

⁶⁷ *Paris mosque to boycott election of France's best-known Muslim association*. Dostupné z: <<http://www.iht.com/articles/ap/2008/05/03/europe/EU-GEN-France-Muslims.php>> [cit. 2009-03-27]

⁶⁸ Cesari, J. *When Islam and Democracy Meet*. New York: Palgrave Macmillan, 2006. str. 70-72

⁶⁹ V překladu knihy *Les banlieues de l'islam* od autora Gilla Kepela je tato organizace označována jako „Tablíchí“. Ostatní čeští autoři se spíše kloní k názvu Tablích, ve francouzštině je to poté le Tablích.

⁷⁰ Alexiev, A. *Tablighi Jamaat: Jihad's Stealthy Legions*. Middle East Quarterly. Volume XII: Number 1, Winter 2005. Dostupné z: <<http://www.meforum.org/686/tablighi-jamaat-jihads-stealthy-legions>> [cit. 2009-03-30]

Afriky. Zaměřovalo se především na nejchudší obyvatelstvo a nezaměstnané z první generace přistěhovalců. Mezi jeho specifika patří orientace na jedince a rodinu, často je tato víra předávána z rodičů na děti, v každodenním životě se pak snaží separovat své členy od okolní *bezbožné* společnosti. Vyvrcholením je *výjezd* do Pákistánu, kde ti, co chtějí svoji víru ještě více prohloubit, tam vstoupí do některé z madras deobandského hnutí.⁷¹ Hlásají velmi přísnou orthopraxi (tedy dodržování zvyklostí přesně tak, jak to dělal Prorok). Ale v době, kdy už se mladí muslimští lidé začali rodit na evropském kontinentě, jejich vliv značně upadl. Nedokázali se totiž přizpůsobit nové situaci. Mladí lidé toužili po intelektuálním vedení, což odporovalo naturelu tohoto hnutí.⁷² Dalším nárokem druhé generace přistěhovalců byla změna vlastních teologických argumentů, které se neslučovaly s moderními tendencemi doby. Tablígh nedokázal reagovat na tyto podněty, proto musel odejít ze scény. Stále se ale objevuje tam, kde jsou sociální podmínky nedostatečné a víra je tím jediným, co muslimským přistěhovalcům dává naději a určitý sociální status. Jedna z jeho větví je zastoupena i ve Francouzské radě pro muslimský kult.

Přední místo mezi muslimy zaujal salafismus. Svým pojetím se blíží myšlení Tablíghu, např. v návratu k tradičním hodnotám islámu a přísnému praktikování víry, proto velice rychle přejal jeho stoupence a transformaci dokončil přizpůsobením se požadavkům moderní doby. Na francouzské území se salafismus dostal v 90. letech 20. století, když v Alžírsku naplno propukla občanská válka. Jejím hlavním aktérem byla Islámská fronta spásy (Front islamique du salut, dále jen FIS), která byla tímto myšlením značně ovlivněna. Alžírský salafismus vzal na sebe podobu politického hnutí a jeho největším hlasatelem se stal populistický kazatel Alí Belhadž (Ali Belhadj).⁷³ Ve Francii tato podoba nebyla možná, ale v náboženské rovině se salafismus objevil ve všech muslimských uskupeních. Okolí Marseilles, kde se usazovali uprchlíci z Alžíru, se stalo centrem a hlavním propagátorem.

Je však nutné rozlišovat dvě větve salafismu. Tou první je tzv. šejchistický salafismus, který je mírnější formou, a který přišel do Francie z Alžíru. Ta druhá větev je představitelkou radikálního islámu a objevuje se ve Francii až později, je to

⁷¹ Madras je označení pro islámskou náboženskou školu, které se nachází v severní Indii a na území dnešního Pákistánu. Deoband je poté oblast v severní Indii, kde se od roku 1867 rozvinulo významné vysokoškolské centrum islámských náboženských věd, vyučovaných ve velmi konzervativním duchu.

⁷² Kepel, G. *Válka v srdci islámu*. Praha: Karolinum, 2006. str. 228

⁷³ Legarde, D. *Algérie: 20 ans après le Front islamique du salut*. L'Express – 10.3.2009. Dostupné z: <http://www.lexpress.fr/actualite/monde/afrique/algerie-20-ans-apres-le-front-islamique-du-salut_745552.html> [cit. 2009-03-30]

džihadistický salafismus. Obě formy stojí v protikladu a džihadisté se vymezují vůči šejchistům v postoji k prosazování islámu pomocí ozbrojených aktivit. Pojí je však společná zášť vůči evropským hodnotám a snahám o kulturní asimilaci.

Umírněnější salafismus má své kořeny v saudsko-arabských školách, lépe řečeno v myšlenkách velkých saudských šejků. Jeho stoupenci se řídí jejich příkazy a cílem je neprojevat se nepřátelsky vůči vládnoucímu režimu a pro prosazení své víry v hodnotově rozdílném prostředí využívají zásadně nenásilných metod. Naprosto se ale vyhýbají politizaci svého náboženství a mezi manifestujícími jejich organizace nenajdete. Díky této myšlence se naprosto rozešli s UOIF, či s mladými protestujícími muslimy, kteří se angažují v politice a zviditelňují svá stanoviska v médiích.

S vzrůstajícím radikalismem se od předchozí větve salafismu oddělilo hnutí, jehož hlavním smyslem je naplnění džihádu (tzn. ozbrojeného boje za islamizaci světa). Jeho stoupenci vyjadřují téměř posvátný respekt k svatým Textům v jejich doslovném smyslu, hlásají návrat k tradiční islámské společnosti, Evropu označují za *zemi bezvěrectví* (neboli *dár al-kufr*) a od svých umírněnějších bratří se liší v tom, že tento pojem vystupňovali v termínu *dár al-harb*, neboli *zemi války*, kde je džihád jediným možným prostředkem k prosazení jejich víry.⁷⁴ Radikalizace se objevuje s prvními vážnými problémy s nezaměstnaností přistěhovalců a jejich vyloučením ze společnosti. Často je tato forma šířena přes kamarády, ghetta, či skupinky, které spojuje společná nenávisť k nastalé situaci a obdiv k těm, kteří se vymanili z prostředí *bezbožné* Evropy a v Afghánistánu, Iráku či jiných arabských zemích se z nich stali významní bojovníci a hrdinové, kteří se nebáli pro šíření *čisté* víry použít jakýchkoliv prostředků. Ve Francii se takovým hrdinou stal např. mladý Farid Benyettou (24 let), který ovlivnil dění především v XIX. pařížském okrsku. Se svými sympatizanty odjel bojovat do Iráku – 3 z nich byli zabiti v roce 2004 přímo v Iráku, další uvěznění ve Francii a Sýrii.⁷⁵

I přes rozdílné pojetí obou forem můžeme najít určité styčné body, které jsou oběma společné. Sem patří jejich ochota se přizpůsobit době a na rozdíl od Tablíghu nabízejí svým členům jednoduché, ale účinné teologické argumenty, reagující na soudobou situaci. Dokázali, že pro ně nejsou cizí ani moderní komunikační prostředky, díky nimž jsou spojeni s celým světem. Orientace na mladé generace jim vynesla

⁷⁴ Barša, P. *Západ a islamismus: střet civilizací nebo dialog kultur?* Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. str. 118 - 129

⁷⁵ *Un 400e suspect islamiste arrêté par la DST*. Le Figaro – 15.10.2007. Dostupné z: <<http://www.lefigaro.fr/actualite/2006/09/14/01001-20060914ARTFIG90080->

zviditelnění a rozšířila jejich řady o tisíce stoupenců.⁷⁶ Tyto body poté umožňují snadný přechod od jedné větve salafismu k druhé. V první etapě je to snaha imámů pietistického salafismu přesvědčit člověka k přistoupení, ve druhé fázi je to čisté *vymývání mozků* džihádistickými představiteli, že mírumilovnými projevy se ničeho nedosáhne. Není to však pravidlem.

Pro Francii je největším problémem komunikace s členy salafistických hnutí. Víra jim totiž zakazuje účast na občanském a institucionálním životě *země nevěřících*. Uzavírají se na předměstích do vlastního světa a proniknout a pochopit jejich myšlení je pro Francouze téměř nemožné. Protože odmítají participovat na politickém životě, je jediným možným komunikačním kanálem náboženská rovina.

Záměrně jsem v úvodu kapitoly neuvedla čtvrtý vnější vliv, a to Muslimské bratry. Jejich spojení s francouzskými muslimskými organizacemi bylo dlouhou dobu oficiálně popíráno, ale v posledních letech se o nich začíná hovořit v souvislosti s ochotou, kterou vyvíjí v oblasti vzájemné komunikace. Často jsou proto salafisty i příznivci Tablíghu osočováni z pokrytectví a přetvářky. Jejich příchod do Francie se datuje do roku 1989, kdy zaujímají místo ochránců druhé nemajetné generace, která právě dospívá a hledá si svoje místo ve francouzské společnosti. Oproti oběma výše zmiňovaným myšlenkovým hnutím přichází s novým přístupem k Evropě, potažmo k Francii. Přestávají totiž považovat Evropu za *zemi bezbožnosti*, ale chápou ji jako *zemi islámu*, tedy *dár al-islám*.⁷⁷ Od toho se odvíjí jejich jednání. Snaží se plně integrovat do různých občanských sdružení, hlásají šíření islámu prostřednictvím plné účasti na politickém, sociálním a kulturním životě Francie a jsou schopny ústupků a kompromisu vůči západnímu světu. Najdeme je však často na všech demonstracích a aktivně spolupracují s médii. Oproti salafistům se nebojí veřejné manifestace své víry a naopak jsou nejvíce vidět při obhajobách muslimských tradic a zvyků. Upozornili na sebe již v 90. letech, kdy s odůvodněním, že se evropská půda stala zemí islámu, vyhlašují uplatňování šarí'y pro všechny muslimy na ní žijící, což se odrazilo v tzv. šátkové aféře, která v roce 1989 vypukla ve střední škole v Creil, a kde požadovali podle islámského práva povolení nosit dívkám šátek i ve škole.⁷⁸ V dnešní době jsou jejich příznivci

un_e_suspect_islamiste_arrete_par_la_dst.php> [cit. 2009-03-30]; Tourancheau, P., Un ticket pour le jihad, Liberation.fr. Dostupné z: < <http://www.algerie-dz.com/article1582.html>> [cit. 2009-03-30]

⁷⁶ Podle výzkumů Samira Amghara je věk rekrutů hlavně mezi 15 a 35 lety.; *La France face à ses musulmans: émeutes, jihadisme et dépolitisation* – Rapport Europe de Crisis Group N°172. International Crisis Group, 2006.

⁷⁷ Kepel, G. *Válka v srdci islámu*. Praha: Karolinum, 2006. str. 221-222

⁷⁸ Kepel, G. *Válka v srdci islámu*. Praha: Karolinum, 2006. str. 222

největší základnou pro nové, mladé konvertity. Své buňky mají v kampusech všech velkých francouzských univerzit, kde slouží jako sociální pracovníci pro nemajetné studenty z přistěhovaleckých magribských rodin. Sdružují se především v mládežnické organizaci UOIF, v Muslimské mládeži Francie (Jeunes Musulmans de France), která slouží jako most mezi chudým muslimským studentem a zapáleným aktivistou s nábožensko-politickým smýšlením. Jejich logika je jednoduchá a organizace aktivit jen tyto tendence podporují.⁷⁹

Výše uvedené důvody více osvětlují výběr současného prezidenta Sarkozyho, který si za prostředníka mezi muslimy a francouzskými státními institucemi zvolil UOIF, neboli ideologické myšlení Muslimských bratrů. Kritika se však ozývá jak ze strany laických kruhů, tak z oblasti náboženské. Otázkou totiž zůstává, zda se Sarkozy snaží opravdu o komunikaci s představitelem muslimské víry, nebo je to jen volební trik, jak získat nové hlasy pro svou kampaň, protože UOIF sdružuje nejvíce muslimských přistěhovalců, kteří jsou ochotni spolupracovat s vládou a účastnit se občansko-politického života.

⁷⁹ Association Jeunes Musulmans de France. Dostupná z: <<http://www.jmf.asso.fr>> [cit. 2009-03-29]

3. Způsoby řešení současné situace

V následující kapitole jsem si dala za cíl pokusit se najít různé druhy řešení soudobé krize v komunikaci mezi katolickou, či spíše ateistickou, Evropou (respektive Francií) a příchozím islámem. Uvědomuji si, že hledání té správné cesty je velice složitý proces, na jehož průběhu se musí podílet všichni zúčastnění aktéři, stejně tak i na finální podobě řešení.

3.1 Marseille jako příklad soužití s islámem

Marseille je francouzským přístavním městem, které se nachází na břehu Středozemního moře. Od počátku 20. století se na jeho území usazují legální, ale i nelegální přistěhovalci z různých částí světa, převážně ale ze severní Afriky, odkud s nimi přichází i islámská kultura, náboženství a tradice.

V roce 1916 nechává pro narůstající počet muslimů ve městě Obchodní komora města Marseille vystavět novou čtvrť, která je věrnou kopií severo-afričských arabských měst s typickými mešitami.⁸⁰ Jejich původním záměrem bylo přilákat ještě více převážně Alžírských dělníků, kteří by městu vypomohli v přístavních docích a v jiných odvětvích rozvíjející se industriální sféry.

Válka s Alžírskem, která skončila v roce 1962, s sebou přinesla i další příliv imigrantů. Okolo 150 000 se jich natrvalo usadilo v Marseille a jejich počet se neustále navyšoval.⁸¹ Dle posledních oficiálních šetření Národního statistického institutu (Institut national de la statistique et des études économiques – INSEE) mělo k 1. 1. 2007 město Marseille 847 084 obyvatel.⁸² Z toho je počet muslimů odhadován na 200 000, zhruba každý pátý občan je arabského původu.⁸³ (Příslušná statistika však nezahrnuje počty nelegálně žijících islámských obyvatel na území daného města.)

⁸⁰ Maussen, M. *Mosques and Muslims in Marseilles*. ISIM Review 16/Autumn 2005. Dostupné z: <www.isim.nl/files/Review_16/Review_16-54.pdf> [cit. 2009-04-15]

⁸¹ Moore, D. *UNESCO-MOST Programme, Multicultural Policies and Modes of Citizenship in European Cities – Marseilles*. Dostupné z: <www.unesco.org/most/p97mars.doc> [cit. 2009-04-15]

⁸² Institut national de la statistique et des études économiques – INSEE. Dostupné z: <www.insee.fr> [cit. 2009-04-15]

⁸³ 70 000 již má francouzské občanství (tzv. d'origine comorienne), 70 000 původem z Alžírka, 30 000 z Tuniska, 15 000 z Maroka, mezi 5 000 až 7 000 přistěhovalců z východní Afriky – *L'islam à Marseille*. La Provence Presse. Dostupné z: <<http://www.laprovence.com/articles/2007/01/05/20070105-Eclairage-L-islam-a-Marseille.php>> [cit. 2009-04-15]

I přesto tato velká čísla negenerují větší spory mezi původním obyvatelstvem a muslimskými přistěhovalci. Jejich soužití je mnohými představiteli Francie dáváno za příklad řešení současné krize v Paříži a jiných evropských velkoměstech. Za stěžejní body, tvořící základ pozitivního náhledu na islám v Marseille, je považován všeobecně otevřený přístup městských institucí k přistěhovalectví, samotná organizace usazování a neustálá komunikace mezi jednotlivými aktéry již od počátku.

Jedním z náboženských představitelů je i tzv. Marseille Espérance. Tato instituce funguje již více jak 10 let jako poradní komise městské rady pro otázky spojené s náboženskými minoritami. Zasedají v ní zástupci katolíků, buddhistů, muslimů, židů, ortodoxních náboženství, protestantů a Arménů.⁸⁴ Jejich cílem je vytvořit široké plénum pro diskusi mezi jednotlivými církvemi na území Marseille, řešit případné sociální otázky spojené s jejich menšinami a působit jako oficiální prostředník. Marseille je jediné francouzské město, které si zvolilo tento typ organizace.

Marseillská radnice podporuje ale i jiné instituce, které pomáhají k regulaci sociálního života uvnitř čtvrtí s odlišným náboženským vyznáním. Dosahuje tím lepší komunikace s mladými muslimy, kteří se zapojují do veřejného života a zvykají si tak na kontakt se státními institucemi. Dalším efektem je rozbíjení pouličních gangů tím, že dají mladým lidem jinou alternativu jak trávit volný čas. Sem patří různé spolky ve čtvrtích, které jsou dotovány radnicí, dále organizace s čistě etnickým a kulturním rozlišením, nebo náboženská sdružení. Výsledky byly viditelné v období nepokojů – pochodů *les beurs*⁸⁵ – mezi lety 1983 – 1985, nebo v roce 2005, kdy se masivní demonstrace za práva muslimů městu Marseille vyhnuly.

Dalším mezníkem je bezesporu smlouva – tzv. Contrat de ville de Marseille, které bylo dosaženo četnými sociálními pracovníky a představiteli města poprvé v roce 1983.⁸⁶ Od té doby je pravidelně obnovována a tvoří institucionální základ vztahů se všemi etnickými minoritami na území města. Jejím cílem je zamezit diskriminaci přistěhovalců jak po stránce sociální, tak materiální. Snaží se řešit problémy s nezaměstnaností, kvalitou bydlení, školstvím, zdravotnictvím, apod. Úspěch potvrdilo i

⁸⁴ Marseille Espérance. Dostupná z: <<http://marseille.catholique.fr/Marseille-Esperance>> [cit. 2009-04-15]

⁸⁵ les beurs = generace přistěhovalců původem ze severní Afriky se speciální kulturní identitou, která je rozdílná od jejich předků v Africe a stejně tak od francouzských občanů, kteří je přijali mezi sebe. Především se tak říká lidem, kteří do Francie přišli v 80. letech 20. století.

⁸⁶ Moore, D. *UNESCO-MOST Programme, Multicultural Policies and Modes of Citizenship in European Cities – Marseilles*. Dostupné z: <www.unesco.org/most/p97mars.doc> [cit. 2009-04-15]

podepsání nové smlouvy - *Contrat Urbain de Cohesion Sociale de Marseille* - na období 2007-2009.

Podle některých odborníků, jako je například Jérôme Vignon⁸⁷ nebo Patrick Gaubert⁸⁸, je situace v Marseille klidná i díky přizpůsobení se imigrantů životu v novém prostředí. Většina z nich se na francouzské pobřeží dostala s prvními vlnami přistěhovalců, měly tak dostatek času se adaptovat na požadavky státních institucí, ale zároveň dostaly i prostor a určitou motivaci k této změně. Patrick Gaubert se domnívá, že velkou roli sehrál fakt, že město Marseille a jeho původní občané se s fenoménem přistěhovalců setkávaly již v minulosti, proto je jejich přístup otevřenější než např. v Paříži. Výhodu vidí i ve stanovení si určitých podmínek soužití hned od počátku.⁸⁹

Problémy se samozřejmě v průběhu času objevují, jako například neexistence velké mešity, místa, které by bylo centrem muslimsky věřících občanů, na druhé straně je jejich řešení klidnější a dialog smířlivější než v ostatních částech Francie. Uvědomuji si, že není možné zevšeobecňovat tuto problematiku, ale domnívám se, že město Marseille stanovilo přinejmenším výchozí body pro bližší spolupráci s náboženskými minoritami, založenými na otevřené diskusi, mezikulturním dialogu a uznání jednotlivých menšin na stejnou úroveň ve smyslu francouzské laïcité.

3.2 Nicolas Sarkozy a jeho navrhované změny

V době, kdy se stal Nicolas Sarkozy poprvé francouzským ministrem vnitra (2002), se do popředí zájmu všech politiků dostává otázka imigrace, především ale integrace přistěhovalců z arabských částí světa, která značně ovlivňuje dění ve velkých francouzských městech. Sarkozy, jako ministr vnitra, reaguje na tuto situaci zpřísněním imigračních zákonů a představením plánu integrace muslimů do společnosti. Mezi jeho styčné body patří pozitivní diskriminace, úprava zákona o odluce církve od státu z roku 1905, která měla docílit umožnění státních dotací na vzdělávání vůdců muslimských přistěhovalců – imámů, dále vzdělávacích programů pro mladé generace muslimů ve Francii, které by vedly k uklidnění situace na předměstích a zabránily ghettoizaci.

⁸⁷ Jérôme Vignon je prezidentem Francouzských sociálních dnů, ale především člen Evropské komise – Director in DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities in charge of social protection and inclusion policies.

⁸⁸ Patrick Gaubert je předsedou Mezinárodní ligy proti rasismu a antisemitizmu (LICRA) a podpředseda Komise pro lidská práva v Evropském parlamentu.

⁸⁹ Konference: *Evropa a přistěhovalci*, pořádaná v rámci programu českého předsednictví – Rendez-vous s Evropou – dne 16. 10. 2008 ve Francouzském institutu v Praze.

Zejména bod o změně zákona z roku 1905 vyvolal obrovské diskuse, které Sarkozy, už jako prezident, mírnil prohlášením, kde upřesnil, že islám se musí na evropské půdě podrobit značným reformám vedoucím k tzv. euroislámu, a teprve poté se stát může adaptovat na tyto změny.⁹⁰

Pozitivní diskriminace je způsob, jak pomoci menšinám, který poprvé použil americký prezident John F. Kennedy v roce 1961.⁹¹ Program je definován jako snaha o vyrovnání příležitostí při zaměstnávání a přijímání uchazečů ze znevýhodněných skupin tak, že jejich odlišné vlastnosti, které jim doposud bránily v rovném zacházení se stanou podmínkou, která jim naopak umožní získat práci.

Tento pojem Nicolas Sarkozy poprvé představil v roce 2003 v televizní debatě a vzrušené reakce na sebe nenechaly dlouho čekat. Mluvčím z řad oponentů se stal bývalý francouzský prezident Jacques Chirac, který se odvolával na první článek Ústavy z roku 1958, podle kterého „...Republika zaručuje rovnost před zákonem všem občanům bez rozlišení původu, rasy nebo náboženství.“⁹² Tehdejší ministerský předseda Dominique Villepin odsoudil Sarkozyho snahu s tím, že porušují tradiční francouzský republikánský model a zavádí ještě větší diferenciaci mezi občany.

Ráda bych však poznamenala, že otcem myšlenky pozitivní diskriminace ve Francii, Sarkozy není, pouze ji zviditelnil. Základní princip daného modelu se ve francouzském prostředí uplatňuje již řadu let. S určitými daňovými úlevami může počítat taková firma, která zaměstná mladé příslušníky menšin, kterým většinou chybí dostatečné vzdělání na uspokojující místo na pracovním trhu. Za další prvek diskriminace je mnohými Francouzi bráno i zřízení prioritních zón vzdělání (ZEP – Zones d'éducation prioritaire), které zavedl v roce 1982 ministr školství Alain Savary. Jejich hlavním cílem je zlepšit stav školství na předměstích a v problémových oblastech. Výuka je zde mnohem intenzivnější a zaměřena speciálně pro vzdělávání imigrantů, je uzpůsobena tak, aby tito žáci měli šanci dosáhnout stejného stupně vzdělání jako ostatní Francouzi. Dotována je převážně státem.⁹³

⁹⁰ Sarkozy, N. *Nicolas Sarkozy, laïquement incorrect*. Le Figaro – 27. 6. 2008. Dostupné z: <<http://www.lefigaromagazine/2008/06/28/01006-20080628ARTFIG00145-nicolas-sarkozy-laiquem-ent-incorrect.php>> [cit. 2009-04-21]

⁹¹ Block, W. – Mulcahy, T. *Pozitivní diskriminace: Institucionalizovaná nerovnost*. Laissez Faire, březen 2006, ročník IX.

⁹² *La Constitution de 1958*. Assemblée Nationale, 4. 10. 1958. Dostupné z: <<http://www.assemblee-nationale.fr/english/8ab.asp>> [cit. 2009-04-21]

⁹³ *Zone d'éducation prioritaire: quels résultats?* Vie publique. Dostupné z: <<http://www.vie-publique.fr/actualite/alaune/zone-education-prioritaire-quels-resultats.html#>> [cit. 2009-04-28]

Z osobního hlediska si nemyslím, že pozitivní diskriminace je lékem na vzrůstající počet nezaměstnaných mezi přistěhovalci. Jako myšlenka je v teorii velice záslužná, ale při převodu této myšlenky do praxe narazíme na četné problémy. Nicolas Sarkozy navrhuje, aby vláda uklidnila nespokojenou skupinu muslimů tím, že ty další připraví o svobodu rozhodování. Dnešní trh práce je založen na principech tržního mechanismu, které jsou samy schopny diskriminaci omezit. Svobodná volba zaměstnavatele umožňuje zdravou konkurenci mezi uchazeči o práci, kde vítězí samozřejmě ten, který je schopnější a produktivnější. Když stanovím podnikům procenta, kolik muslimů musí přijmout, docílím pouze prohloubení příkopů mezi nimi a francouzskými občany, snížím jejich motivaci ke zvyšování kvalifikace a ztížím jim tak situaci na pracovišti, kde budou bráni jako *protekční*, i když budou například výkonnější než samotní Francouzi. V této chvíli mi připadá mnohem vhodnější pravý opak, tedy naprosté odstranění všech odlišujících charakteristik. Doslovné dodržování 1. článku Ústavy z roku 1958 použitého na poli pracovního trhu.

Další myšlenka N. Sarkozyho, o zavedení vzdělávacích programů pro imámy, má však kladný ohlas, i když k její realizaci doposud nedošlo. Jen částečně se o to pokouší *Conseil français du culte musulman - CFCM*, nemá však dostatečný mandát od muslimských komunit, ani od státních institucí. A tak jediným relevantním vzdělávacím střediskem zůstává organizace UOIF, která pořádá školení a semináře pro imámy. Je nutné ale dodat, že výuka je striktně zaměřená teologicky, o Francii, francouzštině, evropských hodnotách a historii zde není řeč, protože příslušné kurzy přední francouzské univerzity odmítly.⁹⁴ Ani na regionální úrovni se nedaří tohoto cíle dosáhnout. Veřejná organizace FASILD⁹⁵ shledala, že je pro místní instituce obtížné upoutat zájem imámů, nedaří se to ani lokálním pobočkám CFCM.

Označení imám, neboli duchovní vůdce určité skupiny muslimsky věřících, se do povědomí veřejnosti dostal především díky teroristickým útokům a spekulacím, že přípravu a duševní motivaci měli na starosti právě různí imámové působící po celé Evropě, jak vyškolení v zemích původu, tak i sebe-proklamovaní vůdci, kteří si tento titul prisvojili zviditelněním se mezi určitou skupinou muslimů. Většina těchto kazatelů byla následně vyhoštěna, někteří dokonce odsouzeni. Jejich role v ovlivňování své

⁹⁴ *European Islam: challenges for public policy and society*. Uspořádali Samir Amghar, Amel Boubeker, Michael Emerson. Brussels: Centre for European Policy Studies, 2007.

⁹⁵ Fonds d'action et de soutien pour l'intégration et la lutte contre les discriminations

komunity je bezesporu velká, zvláště u příslušníků teroristických buněk, které jednají ve jménu Alláha pod náboženskou ochranou, kterou jim může poskytnout pouze imám.

Odhaduje se, že se ve Francii nachází cca 2 000 imámů⁹⁶, kteří jsou dotováni ze země původu, a kteří tvoří spojnicí mezi Francií a muslimským státem. Velice často manipulují se svými věřícími a získávají tak rekruty pro radikální džihád. Většina z nich je starší padesáti let, mluví velice špatně francouzsky a jejich vztah k zemi, kde se momentálně nachází, je nulový. Znalosti o skutečných každodenních problémech muslimů jsou zkreslené a jejich reakce na vzniknuvší nepokoje je limitována tímto pohledem, na základě kterého vydávají prohlášení – fatwy – které mají široký dopad a mnohdy citují vyjádření země, odkud imám pochází.

Proto mě myšlenka založení institutu, či katedry, pro vzdělávání imámů nadchla. Svůj účel by splnily i semináře připravované speciálně pro tyto posluchače, které by se zaměřily na francouzské, či evropské hodnoty, dějiny, jazyk, právo, apod. Je to způsob, jak těmto duchovním vůdcům připomenout, kde žijí, v jaké kultuře se pohybují, a že je nutné se hostitelské zemi v určitých směrech přizpůsobit. Pokud určitý vztah k Francii získají oni, jako duchovní vůdci, získají ho díky jejich kázání i muslimští věřící. Francouzské státní instituce budou mít navíc možnost zakázat činnost radikálním kazatelům, kteří vyvolávají nepokoje, protože nebudou mít požadované vzdělání. Naopak ti imámové, kteří projdou francouzským školstvím, získají *licenci* ke svobodnému hlásání své víry a vydávání fatwy. Dosáhne se tak i určité kontroly mezi těmito lidmi.

Otázkou a problémem zůstává financování příslušných vzdělávacích středisek, stejně tak i vyplácení mezd imámům s ohledem na platnost zákona z roku 1905. Stát by tím totiž jednoznačně porušil svou náboženskou neutralitu, neboli laicité. Příklady zemí, kde jsou muslimští kazatelé školeni a placeni státem, není v tomto případě relevantní. Jedná se totiž o státy, kde je islám hlavním náboženstvím, jako Egypt, Alžírsko, a jejich politika není založena na náboženské neutralitě jako ve Francii. Pravdou však zůstává, že definitivní přerušení finančních toků z arabských zemí by ve velké míře zamezilo vlivu těchto států na vnitřní dění ve Francii.

Velký úspěch v tomto směru zaznamenal Nicolas Sarkozy v roce 2005. Přes negativní postoj tehdejšího prezidenta Chiraca se mu podařilo i s pomocí ministerského

⁹⁶ Klausen, J. *Counterterrorism and the Integration of Islam in Europe*. Foreign Policy Research Institute, 7. 7. 2006. Dostupné z: <<http://www.fpri.org/ww/0701.200607.klausen.integrationislameurope.html>> [cit. 2009-04-20]

předsedy Dominiqua de Villepina založit „Nadaci pro islám“ (Fondation pour les oeuvres de l'islam de France). Tato instituce spadá pod CFCM, je však právně oddělena, administrativní výbor je tvořen ze sedmi stálých členů⁹⁷ a zástupce ministra vnitra, který na funkci organizace dohlíží a je jejím předsedou. Jako hlavní poradce má 3 místopředsedy - Dalila Boubakeura, rektora Pařížské mešity, Fouada Allaoui a Mohameda Bechariho – zástupce ze třech největších muslimských organizací, které se na nadaci podílí. Jejich primárním úkolem je shromažďování dotací a finančních darů z francouzských, ale i zahraničních zdrojů, které se použijí na výstavbu mešit a jiných modliteben, dále na vzdělávání imámů a mladých přistěhovalců. Transparentnost zaručuje dohled vlády, konkrétně ministra vnitra a uložení peněz ve státem vlastněné bance.⁹⁸ Základní rozpočet na jeden rok je stanoven na 1 milion euro. O jeho rozdělení, případném navýšení, rozhoduje osmi-členné představenstvo, které se schází jednou za měsíc.⁹⁹

Nadace by měla úzce spolupracovat s radnicemi v oblastech, kde je velká koncentrace muslimů. Tento fakt reaguje na závěrečnou zprávu komise, která byla zřízena tehdejším ministrem vnitra N. Sarkozym v roce 2005 (Commission de réflexion juridique sur les relations des cultes avec les pouvoirs publics) pod vedením profesora Jean-Pierre Machelona. Jejím hlavním úkolem bylo přezkoumat vztah mezi zákonem o laïcité z roku 1905 a různými náboženskými uskupeními ve Francii. Ze závěrečných usnesení mimo jiné vyplynul i požadavek na zřízení zastřešující organizace *francouzského* islámu pro komunikaci se státními institucemi a vytvoření nadace pro financování muslimských aktivit.¹⁰⁰ Sarkozy, ale i Villepin a další, se často obraceli na výsledek tohoto šetření, když byli veřejností obviněni z porušování jednoho ze základních pilířů francouzské republiky.

Nadace, stejně jako samotný CFCM, byly od svého založení podrobeny velké kritice, protože díky neshodám mezi samotnými muslimy, nedosáhly stanovených cílů. Během roku 2008 začaly postupně vznikat další nadační fondy, sponzorované

⁹⁷ 2 členové z Velké Pařížské mešity, 2 členové z UOIF, 2 členové z FNFM, 1 člen z organizace sdružující turecké přistěhovalce ve Francii - CCMTF

⁹⁸ *Fondation pour les oeuvres de l'islam de France*. Dostupné z: <http://www.portail-religion.com/FR/dossier/islam/pratique/institutions/Fondation_oeuvres_islam_France/index.php> [cit. 2009-04-27] a z webových stránek Ministerstva vnitra Francie: <<http://www.interieur.gouv.fr>> [2009-04-27]

⁹⁹ *Une Fondation pour les oeuvres de l'islam*. Dostupné z: <http://www.saphirnews.com/Une-Fondation-pour-les-oeuvres-de-l-Islam_a7754.html> [cit. 2009-04-27]

¹⁰⁰ *Závěrečná zpráva komise - Commission de réflexion juridique sur les relations des cultes avec les pouvoirs publics*. Dostupná z: <www.grandesvilles.org/IMG/pdf_rapport-commission_Machelon.pdf> [cit. 2009-04-27]

zahraničními mecenáši jak ze Saudské Arábie, tak z Alžírsku. Výsledkem je tedy opět roztržičnost a neschopnost sjednotit islám pod jednu organizaci.

3.3 „Pakt EU o imigraci a azylových právech“

1. července 2008 se do čela Evropské unie postavila Francie. Mezi své předsednické priority zahrнула i problematiku migrace a řešení integrace příslušníků třetích zemí na území EU. Cílem bylo vytvoření společné, ale především fungující imigrační politiky. Dokument, který specifikuje závěry schválené představiteli členských států EU a evropských institucí, se nazývá „Pakt EU o imigraci a azylových právech“ (The European Pact on Immigration and Asylum).¹⁰¹ Za hlavního iniciátora je oficiálně považován francouzský ministr imigrace a národní identity Brice Hortefeux, který příslušný návrh dokumentu 7. července 2008 představil v Cannes, na jeho vzniku se však ve velké míře podílel francouzský prezident Nicolas Sarkozy.

Plán je postaven na pěti klíčových oblastech: organizace legální imigrace podle schopnosti jednotlivých států přijmout imigranty a integrovat je do společnosti, kontrola ilegální imigrace a následné vyhoštění nelegálních migrantů do země původu, větší kontrola hranic EU, vytvoření struktury evropských azylových práv a pravidel, podpora spolupráce se zeměmi, odkud imigranti přicházejí, a jejich rozvoj.

Francie vidí v těchto bodech způsob, jak lépe zvládnout organizaci imigrace v rámci celé Evropy a zavést tak systém intenzivnější spolupráce mezi jednotlivými členskými státy. Lépe než regulace vystihují tento návrh slova „solidarita a sdílená zodpovědnost“, jako způsob, jak teoretické body uvést v praxi. Zároveň si však uvědomují, jak specifická je tato problematika pro jednotlivé státy. Proto je pakt navržen ve všeobecné rovině a jeho provedení závisí na každém státě. Důležité je ovšem získané poznatky konzultovat s ostatními aktéry v rámci Společenství a úspěšné metody transformovat do strategií použitelných i v dalších zemích.

Obecně se francouzské snahy setkaly s pozitivní odezvou od většiny státníků evropských zemí. Kritika se ale objevila, například na přílišnou *tvrdost* opatření, jejichž uvedení do praxe musí být prováděno s ohledem na základní lidská práva. Zvýšení ostrahy na hranicích je podrobena taktéž silné kritice, protože mu chybí prováděcí dokument s podrobnější formulací, kdo a jak bude tuto kontrolu vykonávat a jak bude probíhat. Většina oponentů dále argumentuje faktem, že Francie se rozhodla aplikovat

¹⁰¹ *The European Pact on Immigration and Asylum*. Registr Rady EU, 15. 10. 2008. Dostupný z: <<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st13/st13440.en08.pdf>> [cit. 2009-05-05]

stejně přísná opatření na dva naprosto rozdílné druhy imigrace – ilegální a legální. Je nutné přihlížet k legální migraci jako k pozitivnímu přesunu obyvatel, které Evropa potřebuje pro zabezpečení určitého segmentu pracovního trhu. Na pakt je ale především nahlíženo jako na dokument, který dává přednost bezpečnosti EU před základními právy jedince.¹⁰²

V současné době francouzská politická scéna staví imigrační politiku na základech výše uvedeného paktu. I přes četnou kritiku vidí řešení ve zvýšení kontrolních mechanismů a navázání hlubší spolupráce se zeměmi, které jsou původním domovem přistěhovalců.

3.4 Integrace nebo dezintegrace

Integrace přistěhovalců se v dnešní době stala pojmem, který si kladou za cíl všichni aktéři, kteří se touto problematikou zabývají. Dnes se již neřeší počet muslimů na evropském kontinentu v takové míře, jako se objevuje hledání způsobů, jak imigranty co nejefektivněji integrovat do evropských společností.

První vlny přistěhovalců se do tradičních evropských kultur nezapojovaly, k jejich integraci prakticky nedocházelo. Po svém příchodu jim bylo nabídnuto ubytování ve čtvrtích, kde se nacházeli další imigranti, v práci spolupracovali zase jen s imigranty, volný čas trávili s lidmi, kteří jejich kulturu a tradice chápali, tedy opět s imigranty. Do kontaktu s francouzskou veřejností přicházeli jen v minimální míře, proto nebyli nuceni se učit novému jazyku a novým kulturním hodnotám. Navíc byl dle vlády jejich pobyt ve Francii pouze dočasný, nikdo tedy neviděl důvod jim vštěpovat principy evropské společnosti.

Problém ale nastal, když se imigrantům jejich pobyt změnil z dočasného na trvalý a přistěhovalci začali zakládat na francouzském území rodiny. Děti, které se považují za druhou vlnu, začaly chodit do francouzských škol a jejich integrace již byla žádoucí. Velikou roli zde sehrálo školství, které působilo jako integrační prvek. Ve stejné době získaly také automaticky francouzské občanství, které bylo druhým prvkem dovršujícím integraci, jak to oficiálně prezentovala vláda.

Je však nabytí občanství zároveň i integrační prvek? V souvislosti s vyhrocenou debatou o multikulturalismu a asimilacionismu a jejich neúspěších ve Francii a Velké

¹⁰² *The European Pact on Immigration and Asylum*. EurActiv, 30. 9. 2008. Dostupné z: <<http://www.euractiv.com/en/mobility/european-pact-immigration-asylum/article-175489>> [cit. 2009-05-05]

Británii, se otázkou občanství zabývá i známý italský politolog Giovanni Sartori. Z jeho analýz vyplývá, že získáním občanství se přistěhovalec automaticky neintegruje do společnosti nového státu. „Nejde o to, aby imigrant před svou naturalizací přísahal věrnost ústavě, jak to navrhuji prostřáči. Jde o to, aby pochopil a ocenil hodnotu právní ochrany a rovných svobod, jež činí z poddaného občana.“¹⁰³ Jeho teorii dokládají výzkumy Národního statistického a ekonomického institutu (Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques – INSEE), které dokazují, že se muslim, mající francouzské občanství, cítí být v první řadě muslimem, v druhé řadě příslušníkem rodné země, a až teprve na třetím místě se objevuje určitá sounáležitost k Francii, jako zemi, kde momentálně žije.

Většina muslimů přijímá fakt nabytí občanství jen jako součást procesu, který jim umožní legální pobyt ve Francii. Nevidí však, že získání občanství s sebou nese i určité povinnosti, které musí jako občané dodržovat. Sartori se v tomto směru obrací na Giana Enrica Rusconiho a jeho výstižnou poznámku: „být občanem neznamena jen požívat statků v podobě subjektivních práv, ale také zavázat se k tomu, že se budu podílet na jejich tvorbě.“¹⁰⁴

Mnozí političtí činitelé však tento fakt nerespektují, i když se situace od 90. let značně změnila a nabytí občanství je dnes složitějším procesem. Oponenti poukazují na celistvost národa a na fakt, že se muslim neocitá na okraji společnosti, ale naopak je v centru dění a má stejná práva jako domorodec. Jeho vyčlenění by totiž způsobilo větší problémy než získání občanství.

Domnívám se, že je jejich vize poněkud zkreslená. Velkorysé gesto, které umožní přistěhovanci stát se plnohodnotným občanem, ještě neznamena, že se přistěhovalec automaticky integruje do společnosti a své tradice a zvyky přizpůsobí novým hodnotám. Není proto možné stavět úspěšnou politiku na počtech přistěhovalců s francouzským občanstvím. Velkou roli hraje v jejich myšlení i sama islámská víra. Tradiční islámský stát se řídí pouze božími zákony, vše, co pochází z pera člověka, je jen podřadným textem, a proto je jejich vztah k povinnostem občana nulový. Pro politiky je poté velkým překvapením, že se muslimští přistěhovanci bouří, když jsou vlastně právoplatnými občany Francie. Ale slovo integrace musí být spojováno s přídatkem dobrovolná a chtěná, ovšem nutno dodat na obou stranách.

¹⁰³ Sartori, G. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovanci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2005. str. 98

¹⁰⁴ *ibid* str. 69

Tento způsob integrace se tedy může velice snadno zvrátit v dezintegraci.

3.5 Sociální stát

Francie je, stejně jako většina evropských států, založena na sociálním státě. Štědré podpory v nezaměstnanosti, četné rodinné dávky, to vše způsobilo velký zájem přistěhovalců o trvalý pobyt na tomto území. Francouzská politika je založena na zajištění blahobytu všem, a když se ho lidem nedostává, přichází vlna demonstrací a nespokojenosti. Tento fakt se ve spojení se zvyšujícím se nezájmem o nekvalifikovanou pracovní sílu proměnil v časovanou bombu.

Mladíci z muslimských čtvrtí často využívají štědrosti státních institucí, samozřejmě nejen oni. Dovolím si však zaměřit se na tuto skupinu občanů, která působí ve většině případů onen problematický faktor imigrace.

Francie se svou sociální politikou vystavila nebezpečí vzednutí se vlny násilností a protestů při sebemenším problému. Mladí a nezaměstnaní lidé tráví svůj život ve Francii na sociální podpoře. Motivace začlenit se do společnosti, začít pracovat, neexistuje. Nikdy nebyli donuceni se z existenčních důvodů přizpůsobit. Jejich život se tak odehrává na předměstích, kde se schází se stejně *postiženými* kamarády a náplň dne je vymýšlení, co s volným časem. Často jim dny zaplní sledování satelitních arabských televizí, kde čerpají znalosti ve svém rodném jazyce. Samozřejmě, že informace zde získané jsou mnohdy plné nenávisti a fanatismu vůči západním kulturám. Dalším důsledkem je bezesporu drobná kriminalita, jejíž procento dosahuje na muslimských předměstích vysokého čísla.

Škola, která by jim měla dát základy vzdělanosti, ve většině případů selhává. Rodiče mnohdy nemají na výběr, a tak je umístění žáka závislé na místě jeho bydliště, tedy v přistěhovaleckých čtvrtích. Kvalita výuky je v mnoha ohledech nedostatečná, mnozí studenti tak školy opouštějí, aby se přidali ke svým kamarádům na ulicích, u nichž vidí možnost rychlého výdělků.

Je proto nutná reforma sociálního státu, který je prvopočátkem k mnohem větším problémům. Stále se snižující hospodářský růst, a tím úměrně se zvyšující nároky na sociální příspěvky, přispívají k nespokojenosti, která je založena na tom, že si většina obyvatel zvykla na příjem, pro jehož získání nemusí udělat téměř nic. Rozpočtový schodek ve Francii již loni překročil 3 % hrubého domácího produktu,

kteřé povoluje Evropská komise.¹⁰⁵ Státní rozpočet není bezedný a ulehčení ve formě snížení dávek v nezaměstnanosti, nebo omezení získání pro ty, kteří se nesnaží práci hledat, by byl vítanou změnou. Současně by to byla i pomoc při integraci, které brání výše zmiňovaná nepotřeba si hledat přátele v nové společnosti a sžít se s nimi.

Dalším řešením je určitě i omezení přílivu přistěhovalců způsobem, který nepustí do země toho, kdo v ní nebude mít zajištěnou práci, jak navrhuje Giovanni Sartori. To samozřejmě již neřeší dnešní situaci, kdy se na předměstích procento nezaměstnanosti pohybuje okolo 80 %.

3.6 Euroislám

Spojení slov Evropa a islám dalo vzniknout pojmu, který se snaží být řešením pro současné problémy s muslimským přistěhovalectvím na evropském kontinentu. Jeho nejviditelnějším propagátorem se stal Táriq Ramadan. Nejde představit tento fenomén bez vynechání tohoto jména a jeho verze vysvětlující pojem euroislám. Nejen on se ale zabývá možností přizpůsobení islámu evropským hodnotám, proto nastíním i pohledy jiných autorů a jejich přínos v této oblasti.

Táři q Ramadan je bezesporu nejoblíbenějším kazatelem mezi evropskými muslimy. Svou autoritu opírá o fakt, že je vnukem Hasana al-Banná, zakladatele Muslimských bratří. Jeho otec uprchl z Egypta před represemi tehdejšího vůdce Násira a usídlil se ve Švýcarsku. Díky tomu získal Tári q švýcarské občanství a díky své výmluvnosti a charismatu se brzy stal uznávaným odborníkem a prostředníkem mezi sekulární Evropou a příchozím islámem. Časopis Time ho dokonce v roce 2004 zařadil mezi sto nejvlivnějších lidí světa.¹⁰⁶ Tento švýcarský filosof a islámský teoretik je zastáncem toho, aby byl Korán vykládán prostřednictvím moderních metod a jeho věřící se přizpůsobili době a místu, kde se nachází. Často se však setkáváme s dost rozporuplnými reakcemi z jeho strany na různé problémy, které se objevují, za což si vysloužil nejednu kritiku. Jeho příběh je plný skandálních okamžiků, nelze mu však upřít snahu o prosazení tzv. euroislámu.

Jednotná definice euroislámu neexistuje. Ve své podstatě se ale jedná o snahu najít společné body mezi islámem a evropskými hodnotami, které povedou k mírnější, ne-radikální formě islámského náboženství, použitelné na našem kontinentě.

¹⁰⁵ *Pět zemí překročilo limit EU pro schodek rozpočtu*. Evropská komise, 24. 3. 2009. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/news/economy/090324_1_cs.htm> [cit. 2009-04-30]

Přátelského soužití těchto dvou odlišných kultur má být dosaženo díky *poevropštění* islámských tradic a větší toleranci ze strany obyvatel *starého kontinentu*.

Tariq Ramadan k tomu přidává požadavek participace muslimů na sociálním, kulturním a politickém životě Evropy s naprostým odloučením se od Saudské Arábie a terorismu. Domnívá se, že muslimové žijící na našem kontinentě potřebují oddělit své islámské principy od jejich kultury a původu a zakotvit je do reality západního světa. Tato reforma vyžaduje skutečnou *intelektuální revoluci*, která způsobí, že se evropští muslimové nebudou nadále považovat za marginální menšinu. Musí se odpoutat od pocitu méněcennosti ve vztahu k dominantnímu Západu. Zároveň však dodává, že Evropané musí přijmout islám jako jedno z evropských náboženství a začít ho tolerovat přinejmenším tak, jak toho dosáhli např. u židovské kultury. K tragickým situacím, jako bylo 11. září v New Yorku, dochází hlavně z nedostatku znalostí a povědomí o kultuře toho druhého a naprostým odmítáním se o tom druhém cokoliv dovědět jen z principu věci. Ramadan proto volá po otevřeném a upřímném dialogu, který povede k vysvětlení si vzájemných nedorozumění a především ke stanovení limitů a podmínek pro samotný euroislám.¹⁰⁷

Jocelyne Cesari myšlenku euroislámu upřesňuje o následující hypotézy. Islám má i tolerantní stránku, kterou by měli především muslimové v Evropě propagovat. Nejlepším příkladem pro moderní myslitele je učení intelektuála Muhammada Abduha¹⁰⁸, který je všeobecně považován za zakladatele islámského modernismu. Požaduje, aby se islámská kultura stala součástí všeobecného vzdělávacího systému evropského školství a dosáhlo se tak určitého zrovnoprávnění s jinými náboženstvími v Evropě.¹⁰⁹

Bassam Tibi je dalším vědcem, který se zabývá teorií euroislámu. Podle Tibiho tento pojem znamená souhlas s oddělením státu a církve. Na druhé straně ale varuje před ghettoizací, která se objevuje ve všech větších evropských městech a je pro něho zdrojem potencionálního konfliktu. Rozhodně tím ale není radikální forma tzv. džihádického islámu, protože v evropské komunitě muslimů se nachází pouze 3-5 % jeho stoupců, kteří nemají potenciál ji ovlivnit, varuje však před vnějšími zásahy.

¹⁰⁶ Crumley, B. *Tariq Ramadan: Modernist or Extremist?* Time, 26. 4. 2004. Dostupné z: <<http://www.time.com/time/subscriber/2004/time100/scientists/100ramadan.html>> [cit. 2009-04-22]

¹⁰⁷ Ramadan, T. *Western Muslims and the Future of Islam*. Oxford: Oxford University Press, 2004.

¹⁰⁸ Muhammad Abduh byl egyptským právníkem, náboženským učencem a liberálním reformátorem. Žil na konci 19. století a snažil se islám skloubit s racionalismem své doby. Věřil ve změnu islámu ve smyslu přizpůsobení se požadavkům doby, čehož se dosáhne především studiem a pomocí rozumu.

Euroislám je pro něho klíčovým způsobem řešení současných problémů s integrací muslimské menšiny, pojem však upřesňuje: „...integrace evropských muslimů závisí na přijetí formy islámu, která dobrovolně přijme západní politické hodnoty...“ Důraz na slovo dobrovolně je důležitý.¹¹⁰

Většina vědců, učenců, či politiků vidí v euroislámu model pro možnou integraci muslimské menšiny do evropských zemí, zvláště poté, co shledala politiku multikulturalismu a asimilacionismu jako chybnou. Patří mezi ně i Robert S. Leiken,¹¹¹ který francouzský přístup odmítá jako striktně formální (merely formal), v britském přístupu je skrytý způsob jak zbalkanizovat obyvatelstvo (balkanize populations) a německá strana je rozdělena na dvě části: multikulturalistická před soudy a na univerzitách, segreganční v běžném životě. Islám v evropské podobě je pro něho určitým řešením, i když se spíše přiklání k vizi mezinárodní spolupráce umírněného islámu, kterou nastínil Barack Obama v únoru letošního roku, jako jediný způsob jak účinně bojovat s mezinárodním terorismem.¹¹²

Nejenom jedinci, ale i samotná Evropská komise se vyjádřila k euroislámu, jako formě islámského náboženství, kterou je schopná akceptovat na území EU. Debaty zesílily hlavně po zmařených bombových útocích na letišti v Glasgow v červnu 2007. Komisař pro vnitřní záležitosti Franco Frattini uvedl, že Evropa potřebuje svoji vlastní větev islámu, která bude více tolerantnější a ochotná ke komunikaci a jejíž kořeny budou pramenit v Listině základních práv a svobod. Takovým muslimům se pak dostane ochrany od evropských států a dosáhnout výsady využívat veškerých práv jako právoplatní občané EU.¹¹³

Být evropským muslimem znamená akceptovat *myšlenku Evropy* a otevřít se jí. Většina imigrantů z arabského světa je poznamenána rigidním islámským učením, které se jakýmkoliv změnám brání. Jejich postoj je pochopitelný, je ale nutné komunikovat s těmito lidmi, buď prostřednictvím médií, nebo kazatelů a situaci jim vysvětlit. Nábožensko-kulturní reformy na straně islámu patří mezi základní požadavky.

¹⁰⁹ Cesari, J. *When islam and democracy meet: Muslims in Europe and in the United States*. New York: Palgrave Macmillan, 2006.

¹¹⁰ Tibi, B. *Political islam, world politics and Europe: democratic peace and Euro-Islam versus global Jihad*. London: Routledge, 2008.

¹¹¹ Robert S. Leiken je ředitelem Imigračního a národně bezpečnostního programu v Nixonově centru ve Washingtonu.

¹¹² Leiken, R., S. *The Menace in Europe's Midst*. Current History, duben 2009. Dostupné z: <<http://www.nixoncenter.org/index.cfm?action=showpage&page=leiken>> [cit. 2009-04-28]

¹¹³ Goldirova, R. *Brussels questions EU capitals over approach to Islam*. EUobserver, 6. 7. 2007. Dostupné z: <<http://euobserver.com/9/24436>> [cit. 2009-04-28]

Ale nejenom muslimští přistěhovalci by se měli změnit. Velký díl odpovědnosti leží i na straně obyvatel západní Evropy. Jejich negativní přístup a určitá arogance, nechuť se dovědět více o *nové* kultuře, je často příčinnou tragických nedorozumění. Euroislám se snaží obě tyto strany přivést na společnou cestu a dosáhnout tak většího porozumění.

Sama si ale myslím, že islám v evropské podobě již na našem kontinentu existuje. Muslimští přistěhovalci se časem přizpůsobili evropské kultuře a jejím tradicím, aniž by si to možná uvědomovali. Příkladem může být vzdělávání muslimských žen, které se sice objevuje v menším měřítku, ale existuje. V islámském světě by tento fakt nebyl možný, přesto ho většina muslimských žen bere v Evropě jako samozřejmost. Souhlasím ale s tím, že je nutná otevřená diskuse, která povede k ještě většímu rozšíření mírnější formy islámu a k většímu pochopení obou mnohdy neslučitelných pohledů. To, co vystihuje euroislám nejlépe je slovo kompromis, na jehož základě by měla být postavena veškerá další komunikace mezi evropskými státy a tímto náboženstvím.

Závěr

Tradiční islámské pojetí rozděluje svět na tři oblasti: dár al-islám (území islámu), dár al-sulh (území míru) a dár al-harb (území války). Většina muslimů si však pro Evropu zvolila čtvrtý název, neboli dár al-kufr (území bezvěrectví), tedy místo, kde je možné žít bez války, ale není to země míru ani islámu. Evropské pojetí muslimů je ovlivněné tradičním konzervativním myšlením a ekonomickým náhledem na věc. Muslimský přistěhovalec pro ně až do 80. let 20. století znamenal dočasnou pracovní výpomoc, která odvede svou práci, zaplatí daně a v poklidu se vrátí do své vlasti, aniž by jakkoliv ovlivnila vývoj dění na našem kontinentě.

Vše se změnilo po prvních muslimských nepokojích a v momentě, kdy si evropští představitelé uvědomili, že imigrace není dočasným, ale trvalým faktem. Nastal okamžik, kdy se spolu obě strany musely naučit vycházet. Tento stav *učení se* přetrvává dodnes a způsob hledání kompromisů soužití je rozmanitý, těžko však říci úspěšný.

Francie je dnes zemí, kde muslimové tvoří zhruba 10 % z celkového počtu obyvatel státu. Imigrace není novodobým fenoménem, muslimští přistěhovalci se zde usazovali v průběhu celého 20. století. Rapidní nárůst v 80. a 90. letech byl samozřejmě způsoben snahou o lepší život a výhodnější pracovní podmínky na území bohatého západo-evropského státu, svůj vliv měl i rozpad koloniálního systému a konec francouzských dotací do bývalých kolonií. Souhlasím s názorem, že je v dnešní době nutné tento příliv omezit. Jedním dechem však dodávám, že to neznamená, rozvázat se zemí, odkud přistěhovalci přichází, veškeré styky. Naopak je nutné se snažit vytvořit vhodné podmínky pro její obyvatele, aby řešení útěku nebylo jediným způsobem k získání lepšího živobytí. Toto omezení je prvním krokem, tím druhým, mnohem palčivějším pro Evropu, je integrace těch přistěhovalců, kteří se již na našem kontinentě usadili.

Francie si zvolila asimilační model (podle názvosloví P. Barši). Výměnou za přijetí francouzských ideálů a hodnot nabízí imigrantům francouzské občanství. Přistěhovalec se však své kultury vzdává jen před francouzskými úřady, ve svém osobním životě žije podle tradičních hodnot původní země. Tato *schizofrenie* mu tedy dovoluje plně využívat všech výhod demokratického státu, aniž by za to zaplatil daň nejvyšší, tedy ztrátu své identity. Integrace a přizpůsobení se je tedy možné jen v malé míře a závisí na dobré vůli imigranta a částečně i prostředí, ve kterém se pohybuje. Je to ale dostačující? Není. Asimilační model zklamal, nutno dodat, že na tom není

multikulturalistický, britský o nic lépe. Oba totiž svou ideologii postavily na faktu, že náboženství je zakořeněné v kultuře, takže když je někdo muslim, patří automaticky do jiné kultury. Ale muslimské komunity si nepřejí být vyřazované z evropské společnosti, chtějí jen rovnocenné uznání pro svou *ne-sekulární* kulturu.

Požadavek, aby se muslimští přistěhovalci přizpůsobili evropským hodnotám, je relevantní. Když žijí v zemi, která má odlišné tradice, historii, kulturu a zvyky, je nutné, abych zaujal přinejmenším otevřený postoj k jejich hodnotám a společenským tradicím. Současné generace muslimských imigrantů mají výhodu v tom, že se již narodily do evropského/francouzského prostředí, jejich integrace je tak přirozenější. Problém se ale objevuje na druhé straně, tedy u obyvatel evropských států. Snahy o zapojení muslimů do naší společnosti se spíše podobají nátlaku a pokoření. To není smyslem integrace! Jestliže žádáme po muslimech, aby začali své nové země brát vážně, musíme je přijmout za partnery ve společném pluralitním světě, ve smyslu výkladu slova pluralismus vymezeného Giovanni Sartorem.¹¹⁴ Kompromis je tedy podmínkou pro rychlejší a efektivnější integraci.

Táriq Ramadan tvrdí, že euroislám je tím kompromisem pro muslimy. Já bych jeho vyjádření mírnila tím, že je to jen jedna z cest. Je nutné upřesnit si tento pojem a vyvarovat se prohlášení, že euroislám bude tím liberálním islámem, který Evropa hledá. Dalším problémem je fakt, že mnoho učenců hlásajících reformy v islámském náboženství je z pohledu muslimů viděno jako nevěřící, což může vytvořit mylný dojem, že dobrý muslim je pro západní státy vlastně ten, který dal přednost sekulárním evropským hodnotám. Ve skutečnosti by bylo lepší nevytvářet euroislám, ale podporovat evropské muslimy. Evropa by měla spíše vymezit prostor pro islám, jako náboženství, které se stane rovnocenným partnerem pro ostatní církve. Doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy ze září 1991 konstatovalo, že islám, s výjimkou jeho radikálních forem, k Evropě patří a měli bychom s ním navázat otevřený dialog a umožnit tak lepší poznání pro obě strany. Myslím si, že příslušné doporučení je výzvou, která je lepší cestou k vzájemnému porozumění než euroislám.

Evropa, a s ní celý svět, se nechala v posledních letech ovlivnit vizí, kterou nám ve svých dílech představily Huntington i Fukuyama, a kterou podpořili svými teroristickými činy radikální muslimové v New Yorku, Londýně či Madridu. Islám je viděn jako nepřítel číslo jedna, je mu vyčítán nezájem o demokratické smýšlení,

¹¹⁴ Pluralismus jako pojem, který pozitivně hodnotí odlišnosti, ale neposiluje je. Vystupuje jako otevřená společnost zpestřovaná mnohonásobnými příslušnostmi.

nerespektování lidských práv, odmítavý postoj k sekularizaci a s ním spojené prolínání náboženství s politikou. I tohle je způsob jak nahlížet na islámský způsob života. Pokud však budeme trvat na tomto postoji, nedojdeme ke kompromisu a vyvoláme tím jen negativní reakce. Vedlejším efektem je poté odsunutí muslimů mimo společnost, čímž dosáhneme jejich úplně izolace, která způsobuje onu zášť živící radikalismus. Náboženství se pro muslima ve většině případů stane jediným přítelem, který ho ochrání před samotou. Díky faktu, že islamismus je kolektivní vírou, získává přistěhovalec v jeden okamžik velký okruh přátel a známých a odcizuje se tak definitivně snaze o porozumění evropským hodnotám a tradicím.

Teroristé tvoří jen minimální procento ze všech přistěhovalců, kteří se na evropském kontinentě usadí. Není možné úplně zabránit jejich snahám o zmanipulování svého okolí a obrácení ho na džihádistickou formu islámu, je však v našich silách eliminovat počty rekrutů tím, že jim ukážeme existenci jiných alternativ umožňujících prosadit jejich názory mírovou cestou. Historie soužití muslimského světa s Evropou není jen trvalým válečným konfliktem, ale i dobou, která napomohla rozvoji vědy, obchodu, filosofie a jiných dovedností. Na tom by měla současná komunikace stavět především.

Z výše napsaných řádků může vyplynout, že největší vina na neschopnosti soužití s islámem, leží na obyvatelích Evropy. Není tomu tak. Kompromisní přístup musí podporovat obě strany. Není možné, aby muslimské komunity trvaly na striktním dodržování všech islámských tradic na evropském kontinentě. Tím mám na mysli například aplikování práva šari'a, které je neslučitelné s evropským/francouzským právem a jedním z hlavních evropských pilířů, a to se základními lidskými právy. V tomto smyslu je žádoucí, aby se muslimové přizpůsobili.

Velkým přínosem by nesporně bylo, kdyby se změnil jejich postoj k Západu. Zášť pramenící ze strachu z jiné kultury, která je islámskými kazateli označována za nemorální, je ve většině případů důvodem, proč odmítají integraci. Hodnoty západní civilizace, jako svoboda, či volební právo, jsou pro ně negativní a z principu je odmítají. Způsob, který je schopen muslimským imigrantům dané premisy vysvětlit, musíme hledat ve vzdělávacím systému. Vše ale záleží na dobrovolnosti a ochotě se nechat vzdělávat.

Domnívám se, že jsem ve své práci představila evropský islám, především jeho francouzskou podobu tak, aby daný text posloužil pro první seznámení se s příslušnou problematikou. Uvědomuji si, že není lehké hledat kompromisní způsob soužití mezi

oběma stranami, integrace není jednoduchá záležitost, ale dlouhodobá spolupráce založená na ústupcích a schopnosti se domluvit, respektive schopnosti se chtít domluvit. Otevřený dialog tak, jako ho prezentoval na náboženském poli papež Jan Pavel II., je šancí najít přinejmenším styčné body, na kterých se bude moci začít *stavět most* mezi dvěma odlišnými kulturami, poznamenanými v poslední době mnoha nedorozuměními.

Seznam literatury

Neperiodická literatura

1. BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus: střet civilizací, nebo dialog kultur?* 1. vydání. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. ISBN 80-85959-96-8.
2. BARŠOVÁ, Andrea - BARŠA, Pavel. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku.* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6.
3. BAUER, Alain - RAUFER, Xavier. *Válka teprve začíná: scénáře pro 21. století.* 1. vydání. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-037-2.
4. BURUMA, Ian - MARGALIT, Avishai. *Okcidentalismus: západ očima nepřátel.* 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-762-8.
5. CARDINI, Franco. *Evropa a islám.* 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-640-0.
6. CESARI, Jocelyne. *When islam and democracy meet: Muslims in Europe and in the United States.* 1. vydání. New York: Palgrave Macmillan, 2006. ISBN 1-4039-7146-3.
7. *European Islam: challenges for public policy and society.* Uspořádali Samir Amghar, Amel Boubeker, Michael Emerson. 1. vydání. Brussels: Centre for European Policy Studies, 2007. ISBN 978-92-9079-710-4.
8. FAVELL, A. *Philosophies of integration: immigration and the idea of citizenship in France and Britain.* 2. vydání. Houndmills: Palgrave, 2001. ISBN 0-333-94593-X.
9. FIALA, Petr - PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie.* 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-7325-015-2.
10. *Changing France: the politics that markets make.* Uspořádali Pepper D. Culpepper, Peter A. Hall, Bruno Palier. 1. vydání. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008. ISBN 978-0-230-20447-8.

11. *Islam and the New Europe: continuities, changes, confrontations*. Sestavil Sigrid Nökel a Levent Tezcan. Transcript. Londýn: Transaction Publishers, 2005. ISBN 3-89942-302-X.
12. JUDr. PIKNA, Bohumil, CSc. *Evropská unie: vnitřní bezpečnost a ochrana základních práv: (na pozadí boje s mezinárodním terorismem)*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2002. ISBN 80-7201-383-1.
13. KEPEL, Gilles. *Boží pomsta: Křesťané, židé a muslimové znovu dobývají svět*. 1. vydání. Brno: Atlantis, 1996. ISBN 80-7108-120-5.
14. KEPEL, Gilles. *Válka v srdci islámu*. 1. české vydání. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1217-8.
15. KLAUSEN, Jyette. *The islamic challenge: politics and religion in Western Europe*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2005. ISBN 0-19-928992-1.
16. KROPÁČEK, Luboš. *Islám a západ: historická paměť a současná krize*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-540-2.
17. KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 1996. ISBN 80-7021-168-7.
18. KURAS, Benjamin, et al. *Islám v Evropě obohacení, nebo nebezpečí?: Sborník textů č. 48/2006*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006.
19. KURAS, Benjamin. *Evropa snů a skutečností*. 1. vydání. Praha: Baronet, 2007. ISBN 978-80-7214-971-1.
20. LAQUEUR, Walter. *Poslední dny Evropy ...* 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-829-2.
21. MENDEL, Miloš. *Islámská výzva: z dějin a současnosti politického islámu..* 1. vydání. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-088-8.
22. *Mezinárodní terorismus – nový nebo starý fenomén?: Sborník textů*. Uspořádal Marek Loužek. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2004. ISBN 80-86547-33-7.
23. RAMADAN, Táriq. *Western Muslims and the Future of Islam*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2004. ISBN 0-19-518356-8.
24. RÉMOND, René. *Náboženství a společnost v Evropě*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. ISBN 80-7106-496-3.
25. ROY, Olivier. *La Laïcité face a l'islam*. 1. vydání. Paris: Hachette, 2006. ISBN 2-01-279280-4.

26. SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. 1. vydání v českém jazyce. Praha: Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-022-2.
27. SOULEIMANOV, Emil, et al. *Politický islám: Sborník příspěvků*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia a.s., 2007. ISBN 80-7379-004-1.
28. SPENCER, Robert. *Islám bez závoje*. 1. vydání. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-761-5.
29. *Stát a církev v zemích EU*. Uspořádal Gerhard Robbers. 1. vydání. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0967-1.
30. TIBI, Bassam. *Political islam, world politics and Europe: democratic peace and Euro-Islam versus global Jihad*. 1. vydání. London: Routledge, 2008. ISBN 978-0-415-43781-3.
31. VELÍŠEK, Zdeněk. *Svět týden po týdnu*. 1. vydání. Praha: Edice České televize, 2006. ISBN 80-85005-65-4.
32. VELÍŠEK, Zdeněk. *Svět, o který mi jde*. 1. vydání. Praha: Edice České televize, 2007. ISBN 978-80-85005-93-6.

Primární zdroje, francouzské zákony

1. Evropská komise. *Dublin Convention*. Eur-lex, 15. 6.1990. [online] Dostupné z: <[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41997A0819\(01\):EN:NOT](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41997A0819(01):EN:NOT)>
2. Evropská komise. *Nové struktury, nové přístupy: zlepšování kvality rozhodovacího procesu ve společném evropském azylovém systému*. Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu o posílení praktické spolupráce, únor 2006. [online] Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006DC0067:CS:NOT>>
3. Evropská komise. *Směrnice 2003/86/ES o právu na spojení rodin*. Směrnice Evropské komise, 22. 9. 2003. [online] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&numdoc=32003L0086&model=guichett&lg=cs>

4. Evropská komise. *Tampere European Council – Presidency Conclusions*. Závěr summitu v Tampere, 15. – 16. 10. 1999. [online] Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm>
5. Evropská komise. *Závěrečná zpráva Komise – Rapport de la Commission de réflexion juridique sur les relations des cultes avec les pouvoirs publics*. 20. 9. 2006 [online] Dostupné z: <www.grandesvilles.org/IMG/pdf_rapport-commission_Machelon.pdf>
6. Francouzský prezident (Le Président de la République), předseda vlády (Le Premier ministre), ministerstvo vnitra (ministre de l'intérieur). *Décret n° 2005-544 du 26 mai 2006*. Journal officiel de la République Française, 27. 5. 2005. [online] Dostupný z: <<http://www.admi.net/jo/20050527/INTX0500125D.html>>
7. L'Assemblée Nationale. *Zákon o odluce církve od státu: Loi du 9 décembre 1905 concernant la séparation des Églises et de l'État*. 9. 12. 1905. [online] Dostupný z: <<http://www.assemblee-nationale.fr/histoire/eglise-etat/sommaire.asp#loi>>
8. L'Assemblée Nationale, le Senat. *Bonnetův zákon: Loi n° 80-9 du 10 janvier 1980 relative à la prévention de l'immigration clandestine et portant modification de l'ordonnance n° 45-2658 du 2 novembre 1945 relative aux conditions d'entrée et de séjour en France des étrangers et portant création de l'Office national d'immigration: (Loi Bonnet)*. 10. 1. 1980. [online] Dostupný z: <<http://admi.net/jo/loi80-9.html>>
9. L'Assemblée Nationale. *Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile*. 1984. [online] Dostupné z: <<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070158&dateTexte=20080124>>
10. L'Assemblée Nationale, le Senat. *Debrův zákon: LOI no 97-396 du 24 avril 1997 portant diverses dispositions relatives à l'immigration*. 24. 4. 1997. [online] Dostupný z: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=A53C3060036E3BF6525E2D918F360E0D.tpdjo07v_3?cidTexte=JORFTEXT000000564968&categorieLien=id>
11. L'Assemblée Nationale. *Déclaration des droits de l'homme et du citoyen de 1789*. [online] Dostupná z: <<http://www.assemblee-nationale.fr/histoire/dudh/1789.asp>>

12. L'Assemblée Nationale. *La Constitution de 1958*. 4. 10. 1958. [online] Dostupné z: <<http://www.assemblee-nationale.fr/english/8ab.asp>>
13. L'Assemblée Nationale, le Senat. *Pasquův zákon: LOI n° 93-1027 du 24 août 1993 relative à la maîtrise de l'immigration et aux conditions d'entrée, d'accueil et de séjour des étrangers en France*. 24. 8. 1993. [online] Dostupný z: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=A53C3060036E3BF6525E2D918F360E0D.tpdjo07v_3?cidTexte=JORFTEXT000000530357&categorieLien=id>
14. L'Assemblée Nationale. *Preambule Ústavy z roku 1946*. 1946. [online] Dostupná z: <<http://www.legislationline.org/documents/section/constitutions>>
15. L'Assemblée Nationale. *Ústava z roku 1958*. 1958. [online] Dostupná z: <http://www.elysee.fr/elysee/elysee/fr/francais_archives/les_institutions/les_textes_fondateurs/la_constitution_de_1958/la_constitution_de_1958.21061.html>
16. L'Assemblée Nationale, le Senat. *Zákon č. 2003-1119: Loi n° 2003-1119 du 26 novembre 2003 relative à la maîtrise de l'immigration, au séjour des étrangers en France et à la nationalité*. 26. 11. 2003. [online] Dostupný z: <<http://www.droit.org/jo/textes/ld.html>>
17. L'Assemblée Nationale, le Senat. *Zákon č. 2004-228: Loi n°2004-228 du 15 mars 2004 encadrant, en application du principe de laïcité, le port de signes ou de tenues manifestant une appartenance religieuse dans les écoles, collèges et lycées publics*. 15. 3. 2004. [online] Dostupný z: <<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000005765519&dateTexte=20090323>>
18. L'Assemblée Nationale, le Senat. *Zákon č. 2006-911: LOI n° 2006-911 du 24 juillet 2006 relative à l'immigration et à l'intégration*. 24. 7. 2006. [online] Dostupný z: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=A4C733C0CF1EA2E9C830076FA98183A5.tpdjo14v_3?cidTexte=JORFTEXT000000266495&categorieLien=id>
19. L'Assemblée Nationale, le Senat. *Zákon č. 2007-1631: Loi n°2007-1631 du 20 novembre 2007 relative à la maîtrise de l'immigration, à l'intégration et à l'asile*. 20. 11. 2007. [online] Dostupný z: <<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT00000052>>

- [4004&dateTexte=20080214&fastPos=1&fastReqId=1463805753&oldAction=rechTexte>](http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006069184&dateTexte=vig)
20. L'Assemblée Nationale, le Senat. *Zákon č. 45-2658: Ordonnance n°45-2658 du 2 novembre 1945 relative aux conditions d'entrée et de séjour des étrangers en France*. 2. 11. 1945. [online] Dostupný z :
<<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006069184&dateTexte=vig>>
 21. L'Assemblée Nationale, le Senat. *Zákon č. 89-584: Loi n° 89-548 du 2 août 1989 relative aux conditions de séjour et d'entrée des étrangers en France*. 2. 8. 1989. [online] Dostupné z: <<http://admi.net/jo/INTX8900060L.html>>
 22. L'Assemblée Nationale, le Senat. *Zákon č. 93-1362: Décret n°93-1362 du 30 décembre 1993 relatif aux déclarations de nationalité, aux décisions de naturalisation, de réintégration, de perte, de déchéance et de retrait de la nationalité française*. 30. 12. 1993. [online] Dostupný z:
<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?jsessionid=65CD40B16AA716D15AF814F35AFB93B8.tpdjo04v_3?cidTexte=JORFTEXT000000699753&dateTexte=20090320>
 23. L'Assemblée Nationale, le Senat. *Zákon č. 98-170: LOI no 98-170 du 16 mars 1998 relative à la nationalité*. 16. 3. 1998. [online] Dostupný z:
<<http://www.droit.org/jo/19980317/JUSX9700113L.html>>
 24. L'Assemblée Nationale, le Senat. *Zákon č. 98-349: Loi n° 98-349 du 11 mai 1998 relative à l'entrée et au séjour des étrangers en France et au droit d'asile*. 11. 5. 1998. [online] Dostupný z:
<<http://www.droit.org/jo/19980512/INTX9700112L.html>>
 25. Le Conseil Constitutionnel. *Décision n° 2007-557 DC du 15 novembre 2007*. 15. 11. 2007. [online] Dostupné z : <<http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/depuis-1958/decisions-par-date/2007/2007-557-dc/decision-n-2007-557-dc-du-15-novembre-2007.1183.html>>
 26. *Napoleónův občanský zákoník. 1804*. [online] Dostupný z:
<http://www.napoleon-series.org/research/government/c_code.html>
 27. Rada EU. *The European Pact on Immigration and Asylum*. 15. 10. 2008. [online] Dostupný z:
<<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st13/st13440.en08.pdf>>

Tisk a média

Články, příspěvky

1. AL-AZMEH, Aziz. *Making governance work against radicalisation: Working Paper no 2006/4*. Danish Institute for International Studies, leden 2006. [online] Dostupné z: <www.diis.dk>
2. ALEXIEV, A. *Tablighi Jamaat: Jihad's Stealthy Legions*. Middle East Quarterly, volume XII: Number 1, zima 2005. [online] Dostupné z: <<http://www.meforum.org/686/tablighi-jamaat-jihads-stealthy-legions>>
3. BARŠOVÁ, Andrea. *Francie chce změnit přistěhovaleckou politiku: Francouzský parlament schválil novou imigrační strategii Nicolase Sarkozyho*. Migrace on-line, 11. 7. 2006. [online] Dostupné z: <<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1957017>>
4. BLACK, Jeremy. *Islam and the West: a Historical Perspective*. Foreign Policy Research Institute, 2. 5. 2003. [online] Dostupné z: <<http://www.fpri.org/ww/0402.200305.black.islamwest.html>>
5. BLOCK, Walter - MULCAHY, Timothy. *Pozitivní diskriminace: Institucionalizovaná nerovnost*. Laissez Faire, Březen 2006, Ročník IX. [online] Dostupné z: <<http://www.petrmach.cz/docs/LF03-2006.pdf>>
6. CRUMBLEY, Bruce. *Tariq Ramadan: Modernist or Extremist?* Time, 26. 4. 2004. Dostupné z: <<http://www.time.com/time/subscriber/2004/time100/scientists/100ramadan.html>>
7. *Fondation pour les oeuvres de l'islam de France*. Le portail des religions, 2005. [online] Dostupné z: <http://www.portail-religion.com/FR/dossier/islam/pratique/institutions/Fondation_oeuvres_islam_France/index.php>
8. *Francie (1.7. – 31.12.2008)–Migrace*. Euroskop, 2008. [online] Dostupné z: <<http://www.euroskop.cz/8426/sekce/francouzske-predsednictvi-1-7---31-12-2008/#up>>
9. GOLDIROVA, Renata. *Brussels questions EU capitals over approach to Islam*. EUobserver, 6. 7. 2007. [online] Dostupné z: <<http://euobserver.com/9/24436>>

10. GURFINKIEL, Michael. *Islam in France: The French Way of Life is in Danger*. Middle East Quarterly, březen 1997. [online] Dostupné z: <<http://www.meforum.org/337/islam-in-france-the-french-way-of-life-is-in>>
11. HABECK, Mary. *Knowing the Enemy*. Foreign Policy Research Institute, 17. 11. 2006. [online] Dostupné z: <<http://www.fpri.org/enotes/20061117.habeck.knowingtheenemy.html>>
12. CHARLTON, Emma. *Sarkozy calls for change to 1905 secularity law*. Middle East Online, 31. 10. 2005. [online] Dostupné z: <<http://www.middle-east-online.com/english/?id=14899>>
13. *Chronologie francouzské imigrace*. Vie publique, 23. 11. 2004. [online] Dostupné z: <<http://www.vie-publique.fr/politiques-publiques/politique-immigration/chronologie-immigration/>>
14. *Islam and Muslims in Europe*. European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia (EUMC) - European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). [online] Dostupné z: <http://www.eumc.eu.int/fra/index.php?fuseaction=content.dsp_cat_content&contentid=3e3e8c602f879&catid=3e3e6e32a2316&search=1&frmsearch=Islam%20and%20muslims%20in%20Europe&lang=EN>
15. KLAUSEN, Jytte. *Counterterrorism and the Integration of Islam in Europe*. Foreign Policy Research Institute, 7. 7. 2006. [online] Dostupné z: <<http://www.fpri.org/ww/0701.200607.klausen.integrationislameurope.html>>
16. KUEHNER, Trudy. *Islam, Islamism, and Democratic Values*. Foreign Policy Research Institute, 4. 9. 2006. [online] Dostupné z: <<http://www.fpri.org/footnotes/114.200609.kuehner.islamismdemocraticvalues.html>>
17. *L'islam à Marseille*. La Provence presse, 5. 1. 2007. [online] Dostupné z: <<http://www.laprovence.com/articles/2007/01/05/20070105-Eclairage-L-islam-a-Marseille.php>>
18. *La laïcité: débats 100 ans après la loi de 1905*. Vie publique, La documentation Française, 23. 11. 2004. [online] Dostupné z: <<http://www.ladocumentationfrancaise.fr/dossiers/laicite/index.shtml>>
19. LEGARDE, D. *Algérie: 20 ans après le Front islamique du salut*. L'Express, 10.3.2009. [online] Dostupné z:

- <http://www.lexpress.fr/actualite/monde/afrique/algerie-20-ans-apres-le-front-islamique-du-salut_745552.html>
20. LEIKEN, Robert, S. *The Menace in Europe's Midst*. Current History, duben 2009. [online] Dostupné z: <<http://www.nixoncenter.org/index.cfm?action=showpage&page=leiken>>
21. MAUSSEN, Marcel. *Mosques and Muslims in Marseilles*. ISIM Review 16, podzim 2005. [online] Dostupné z: <http://www.isim.nl/files/Review_16/Review_16-54.pdf>
22. MCNEILL, Tony. *Les Beurs en France*. The University of Sunderland, 3. 3. 1999. [online] Dostupné z: <<http://seacoast.sunderland.ac.uk/~os0tmc/contempl/keur.htm>>
23. MOORE, Damian. *Multicultural Policies and Modes of Citizenship in European Cities – Marseille*. UNESCO-MOST Programme, Research in Migration and Ethnic Relations Series, 2001. [online] Dostupné z: <www.unesco.org/most/p97mars.doc>
24. *Paris mosque to boycott election of France's best-known Muslim association*. Herald Tribune, 5. 3. 2008. [online] Dostupné z: <<http://www.iht.com/articles/ap/2008/05/03/europe/EU-GEN-France-Muslims.php>>
25. *Pět zemí překročilo limit EU pro schodek rozpočtu*. Evropská komise, 24. 3. 2009. [online] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/news/economy/090324_1_cs.htm>
26. RADU, Michael. *Europe, Fall 2005: Gangs in Search of an Ideology*. Foreign Policy Research Institute, 7. 11. 2005. [online] Dostupné z: <<http://www.fpri.org/ww/0607.200511.radu.europegangs.html>>
27. RADU, Michael. *Radical Imams and Terrorists*. Foreign Policy Research Institute, 6. 8. 2005. [online] Dostupné z: <<http://www.fpri.org/ww/0606.200508.radu.imamsterrorists.html>>
28. RADU, Michael. *The Problem of „Londonistan“: Europe, Human Rights, and Terrorists*. Foreign Policy Research Institute, 12. 4. 2002. [online] Dostupné z: <<http://www.fpri.org/enotes/americanwar.200220412.radu.londonistan.html>>
29. RADU, Michael. *This Is Not About Mohammed's Turban*. Foreign Policy Research Institute, 6. 2. 2006. [online] Dostupné z: <<http://www.fpri.org/enotes/20060206.middleast.radu.mohammedsturban.html>>

30. SARKOZY, Nicolas. *Nicolas Sarkozy, laïquement incorrect*. Le Figaro, 27. 6. 2008. Dostupné z: <<http://www.lefigaro.fr/lefigaromagazine/2008/06/28/01006-20080628ARTFIG00145-nicolas-sarkozy-laiquem-ent-incorrect.php>>
31. STRIEFF, Daniel. *Will Islam à la française take hold?* MSNBC, 6. 6. 2006. [online] Dostupné z: <<http://www.msnbc.msn.com/id/12812201/>>
32. STRÍLKOVÁ, Ivana. *Dilemata pozitivní diskriminace a gender mainstreaming jako možné řešení?* Gender on-line, 6. 2. 2006. [online] Dostupné z: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2006020603>>
33. *The European Pact on Immigration and Asylum*. EurActiv, 30. 9. 2008. [online] Dostupné z: <<http://www.euractiv.com/en/mobility/european-pact-immigration-asylum/article-175489>>
34. TOURANCHEAU, P., *Un ticket pour le jihad*. Liberation.fr. 22. 2. 2005. [online] Dostupné z: <<http://www.algerie-dz.com/article1582.html>>
35. *Un 400e suspect islamiste arrêté par la DST*. Le Figaro, 15.10.2007. [online] Dostupné z: <http://www.lefigaro.fr/actualite/2006/09/14/01001-20060914ARTFIG90080-un_e_suspect_islamiste_arrete_par_la_dst.php>
36. *Understanding Islamism: Middle East/North Africa Report N° 37*. International Crisis Group, 2. 3. 2005. [online] Dostupné z: <www.crisisgroup.org>
37. *Une Fondation pour les oeuvres de l'islam*. SaphirNews, 17. 10. 2007. [online] Dostupné z: <http://www.saphirnews.com/Une-Fondation-pour-les-oeuvres-de-l-Islam_a7754.html>
38. VIDAL, Dominique. *Un faux débat à la française*. Le monde diplomatique, květen 2007. [online] Dostupné z: <<http://www.monde-diplomatique.fr/2007/05/VIDAL/14709>>
39. VILLENAVE, Baptiste. *La Discrimination Positive: Une presentation*. [online] Dostupné z: <<http://www.eleves.ens.fr/pollens/seminare/seances/discrimination/synthesediscrimination.htm>>
40. WEIGEL, George. *Faith, Reason, and the war against Jihadism*. Foreign Policy Research Institute, 4. 2. 2008. [online] Dostupné z: <<http://www.fpri.org/enotes/20080204.weigel.faitreasonjihadism.html>>
41. *Zone d'éducation prioritaire: quels résultats?* Vie publique, 16. 9. 2005. [online] Dostupné z: <<http://www.vie-publique.fr/actualite/alaune/zone-education-prioritaire-quels-resultats.html#>>

Internetové zdroje

1. http://europa.eu.int/comm/justice_home/fsj/immigration/fsj_immigration_intro_en.htm (Evropská komise - stránky o imigraci)
2. <http://marseille.catholique.fr/Marseille-Esperance> (Marseille Espérance)
3. <http://www.assemblee-nationale.fr/> (Assemblée Nationale)
4. <http://www.centre-inffo.fr/FASILD-Fonds-d-action-et-de.html> (Fonds d'action et de soutien pour l'intégration et la lutte contre les discriminations)
5. <http://www.cfcml.fr/> (Conseil Français du Culte Musulman – CFCM)
6. <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/> (Ministerstvo zahraničí Francie)
7. <http://www.elysee.fr/accueil/> (Prezident Francie)
8. <http://www.euportal.cz>
9. <http://www.eurabia.cz>
10. <http://www.euractiv.cz>
11. <http://www.euro-islam.info/> (Portál o Euroislámu)
12. <http://www.euroskop.cz>
13. <http://www.insee.fr> (Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques – INSEE)
14. <http://www.jmf.asso.fr> (Association Jeunes Musulmans de France)
15. <http://www.ladocumentationfrancaise.fr> (Souhrn historických francouzských dokumentů)
16. <http://www.lecmf.fr> (Collectif des Musulmans de France)
17. <http://www.legifrance.gouv.fr> (Sbírka francouzských zákonů)
18. <http://www.marseille.fr/> (Marseille - stránky radnice)
19. <http://www.mzv.cz> (Ministerstvo zahraničí ČR)
20. <http://www.portail-religion.com/FR/dossier/islam/pratique/institutions/FNMF/FNMF.php> (La Fédération Nationale des Musulmans de France)
21. <http://www.premier-ministre.gouv.fr/fr/> (Francouzská vláda, premiér)
22. <http://www.ville.gouv.fr/> (Ministère du Travail, des Relations sociales, de la Famille, de la Solidarité et de la Ville = Ministerstvo práce, sociálních věcí, rodiny, solidarity a města)
23. www.crisisgroup.org (International Crisis Group - nevládní organizace)
24. www.interieur.gouv.fr (Ministerstvo vnitra - Francie)

25. www.migraceonline.cz
26. www.mosquee-de-paris.org (Velká pařížská mešita)
27. www.senat.cz (Senát ČR)
28. www.vie-publique.fr (Vie publique – portál pro občany)

Seznam příloh

Příloha I. – Kontaktní údaje francouzských muslimských organizací67

Příloha I. – Kontaktní údaje francouzských muslimských organizací

1) La Grande Mosquée de Paris

Adresa: 2, bis place du puits de l'Ermité

75005 PARIS

Tel: +33 145 35 97 33

Webová stránka: <http://www.mosquee-de-paris.org/>

Rektor institutu: Dalil Boubakeur (má právo vydávat halálová osvědčení)

2) La Fédération Nationale des Musulmans de Frances

Zkratka: FNMF

Adresa: 33, rue Polonceau

75018 PARIS

Tel: +33 146 06 26 65

Webová stránka: není, částečné informace dostupné z:

<http://www.portail-religion.com/FR/dossier/islam/pratique/institutions/FNMF/FNMF.php>

E-mail: FNMF1@AOL.COM

Prezident: Mohammed Bechari

3) L'Union des organisations islamiques de France

Zkratka: UOIF

Adresa: 20, rue de la Prevôté

93120 LA COURNEUVE

Tel: +33 143 11 10 60

Webová stránka: <http://www.uoif-online.com/>

E-Mail: contact@uoif-online.com

Prezident: Lhaj Thami Breze

4) Jeunes Musulmans de France

Zkratka: JMF

Adresa: 10, boulevard Pasteur

420100 SAINT ETIENNE

Tel: +33 613 49 57 80

Webová stránka: <http://www.jmf.asso.fr>

E-mail: jmfnational@yahoo.fr

Prezident: není

5) Le Collectif des Musulmans de France

Webová stránka: <http://www.lecmf.fr/>

Hlavní mluvčí: Táriq Ramadán

6) Association des Etudiants Islamiques en France

Zkratka: AEIF

Adresa: 23, rue Boyer-Barret/BP 59

93150 PARIS

Tel: +33 145 42 04 82

Webová stránka: není

E-mail: jalila93150@hotmail.fr

Zakladatel: profesor Hamidullah

7) Etudiants Musulmans de France

Zkratka: EMF

Webová stránka (pobočka v Amiens): <http://www.emf-amiens.net/>

Vedoucí osobnost: Fethi Balabdelli

Prezident: Abdelkrim Amine

8) Mouvement des Musulmans laïques de France

Zkratka: MMLF

Adresa: Espace B

16, rue Barbanègre

75019 PARIS

E-mail: MMLF@free.fr

Členové: Rachid Kaci (předseda Demokratického hnutí a člen francouzské pravicové politické strany UMP), Betoule Gekkar-Lambiotte (inspektor národního školství), Soeib Bencheikh (velký muftí Marseilles), Malek Chabel (spisovatel), Michel Renard (filosof a novinář), ...

9) Le Conseil français du culte musulman

Zkratka: CFCM

Webová stránka:

<http://www.portail-religion.com/FR/dossier/islam/pratique/institutions/CFCM/index.php>

Prezident: Mohammed Moussaoui

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE NA TÉMA:

**ROLE ISLÁMU V SOUČASNÉ EVROPĚ SE
ZAMĚŘENÍM NA FRANCII**

Autor: **Věra Průchová**
Obor a ročník: **Politologie a Mezinárodní vztahy, 2. ročník**
Akademický rok: **2007/2008**
Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Rudolf Kučera, CSc.**
Datum odevzdání: **21. 5. 2008**

Souhlasím s vedením bakalářské práce:

.....
Doc. PhDr. Rudolf Kučera, CSc.

VYMEZENÍ PŘEDMĚTU VÝZKUMU

Přítomnost Islámu v Evropě není ničím novým, a přesto je to fenomén, který dnes silně ovlivňuje vývoj na „starém kontinentu“. Evropské státy jsou konfrontovány s rozšiřujícími se muslimskými komunitami, jejichž řady často doplňují i konvertité. Na současném stavu Islámu v Evropě se podílely dva základní procesy, a to tatarská a osmanská expanze, jejíž pozůstatky můžeme nalézt na území dnešního Balkánu a v postsovětských republikách. Druhý proces souvisí s intenzivní imigrací do západní Evropy od 60. let 20. století.

Je těžké odhadnout, kolik muslimů nyní žije v Evropě, ale nejnovější statistiky se přiblížili k číslu 16 milionů. Největší muslimské komunity v západní Evropě žijí ve Francii, Německu a Velké Británii. Ve východní části kontinentu je to především Bulharsko.

Evropa se stále snaží najít způsob komunikace s těmito lidmi. Především západní společnosti hledají vhodné formy soužití s muslimy, aby nedošlo k eskalaci vzájemných rozdílů, rasismu a xenofobii. Je však obtížné integrovat muslimsky věřící obyvatelstvo, často je tento zápas neúspěšný, jak se tomu stalo například v roce 2005, kdy byla Evropa zasažena vlnou bouří na francouzských předměstích, nebo Londýnskými útoky v metru.

Je nutné nazírat na šířící se Islám v Evropě i z historického kontextu a představit si stručně jeho příchod a vývoj od prvopočátků až dodnes. Nezbytnou nutností je i pohled legislativní, a to ve vztahu k Evropské unii, která je dnes hlavní silou evropského kontinentu.

Muslimské komunity se v evropských zemích značně liší, a to ve vztahu ke svým mateřským zemím i nynějším spoluobčanům. Rozdílů je více. Francie je typickým příkladem země, která se musí s Islámem denně vyrovnávat, žije zde cca 5 milionů muslimů, proto je i vhodným příkladem, na kterém lze ukázat současné problémy a pokusit se navrhnout jejich řešení.

ZDŮVODNĚNÍ VÝBĚRU A VÝZNAMU ZKOUMANÉHO PROBLÉMU

Přítomnost islámu v Evropě vyvolává v části místních populací obavy. Největší nárůst znepokojení se objevil po 11. září 2001 a od té doby se jen stupňuje. Toto náboženství je spojováno s četnými teroristickými útoky a jeho věřící jsou tak vystavováni vyloučení z evropské společnosti, což velice komplikuje integrační pokusy o zapojení muslimů do běžného „evropského“ života.

Od 80. let 20. století se hojně využívá i termín „islamofobie“¹¹⁵. Vznikly četné organizace, které se touto problematikou zabývají a snaží se o jiný pohled na islám, bez předsudků a nenávisti, jako například Evropské středisko pro sledování rasismu a xenofobie, nebo snad výzkumný projekt ENAR¹¹⁶. Na druhé straně je však nutné zmínit fakt, že některé muslimské komunity odmítají jakékoliv začlenění do společnosti a vytváří si vlastní stát ve státě, kam například patří i vlivný Svaz islámských organizací ve Francii¹¹⁷ nebo islámská společnost Milli Görüs¹¹⁸. Jejich hlavním argumentem je tvrzení, že jejich náboženství, kultura a hodnoty jsou naprosto neslučitelné s evropskou formou myšlení.

Vyvstávají tak četné otázky. Kde a kdy má být překonána tato bariéra, jaké řešení nalezne způsob soužití obou komunit? Otázky, na které se snaží odpovědět politici představitelé evropských zemí, jako i samotní občané.

Měla jsem tu možnost strávit delší dobu ve Francii a Belgii. K výběru tématu mě proto přiměla osobní zkušenost z těchto zemí, ale i zájem, možná i obava, i když Česká republika není v současnosti státem, kde by tento fenomén představoval velkou hrozbu pro každodenní život. Jako Evropan však cítím potřebu se hlouběji zabývat tímto problémem, zmapovat dnešní situaci a snažit se předložit určité formy řešení.

VÝZKUMNÉ OTÁZKY A CÍLE

Práce by měla zachytit stručný historický náhled a vývoj muslimské imigrace do Evropy v souvislosti se současnou situací.

¹¹⁵ Tento termín není přesně specifikován, ale obecně vyjadřuje soubor předsudků a nenávisti vůči muslimům, která může vyústit až v rasistické či xenofobní projevy.

¹¹⁶ European Network Against Racism

¹¹⁷ Union of Islamic Organizations in France - UOIF

¹¹⁸ Masová organizace, působící především v Německu.

Z dnešního hlediska je důležitý postoj Evropské unie a její legislativní rámec pro vztahy EU k náboženské otázce.

Nastíněním situace ve Francii se pokusím demonstrovat jeden z četných fragmentů islámu v evropských zemích, jeho specifika a problémy, které se v integračním procesu muslimských přistěhovalců do francouzské společnosti objevily. Na tomto příkladu bych i ukázala možné scénáře dalšího vývoje a způsoby řešení, které by byly uskutečnitelné za jistých podmínek i v jiných, západo-evropských zemích.

Cílem práce není podchytit podrobné historické šíření islámu do Evropy, či jedné z jejích zemí, do Francie. Mou snahou bude objektivně představit aktuální vztahy mezi evropskou společností a muslimskými občany. Za jednu z hlavních otázek bych si stanovila, zda je možné soužití obou kultur a za jakých podmínek na území dnešní Francie?

METODA ZPRACOVÁNÍ TÉMATU

Pro teoretickou část mé práce použiji popisný způsob shromážděných informací. Deskripce je nejlepší způsob, jak danou tematiku představit čtenáři a zachytit důležité rysy vývoje šíření islámu v evropských zemích.

K analýze současné situace ve Francii a demonstraci možných způsobů řešení jsem zvolila kvalitativní metody výzkumu, konkrétně vysvětlující metodu. Strategie řešení projektu je založena na kauzálních vztazích, kdy se snažím najít příčiny, ale i možná řešení tohoto problému. Uvědomuji si, že je nutná i deskriptivní metoda pro představení institucionálního, sociálního a ekonomického rámce islámu ve Francii.

PŘEDPOKLÁDANÁ OSNOVA PRÁCE

- 1) Úvod
- 2) Stať
 - 2.1 Příchod islámu na evropský kontinent
 - 2.2 Současný vývoj
 - 2.3 Země s největším přílivem muslimů
 - 2.3.1 Velká Británie
 - 2.3.2 Německo
- 3) Náboženství ve vztahu k Evropské unii

- 3.1 Všeobecné vymezení
- 3.2 Legislativní rámec
- 4) Francie v boji s „Koránem“
 - 4.1 Specifika francouzského přistěhovaleckého islámu
 - 4.1.1 Organizace muslimů
 - 4.1.2 Sociální a ekonomické podmínky muslimské komunity
 - 4.1.3 Islám jako politický problém
 - 4.1.4 Vládní koordinace islámu - instituce
 - 4.2 Návrhy řešení současné situace
 - 4.2.1 Zvýšení vzdělanosti, začlenění do společnosti
 - 4.2.2 Zlepšení sociální situace muslimských přistěhovalců
 - 4.2.3 Dvounárodnostní autonomní oblasti
 - 4.2.4 Politika pozitivní diskriminace - Sarkozy
 - 4.2.5 Větší tolerance nebo zpřísnění trestných sazeb?
 - 4.2.6 Euroislám
- 5) Závěr
- 6) Summary
- 7) Seznam literatury
- 8) Přílohy

SEZNAM LITERATURY

Předpokládaná neperiodická literatura

1. Albrightová, Madeleine. *Mocní a všemohoucí*. Praha: Práh 2006.
2. Cardini, Franco. *Evropa a Islám*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2004.
3. Duby, Georges. *Dějiny Francie*. Praha: Karolinum 2003.
4. Eliade, Mircea. *Dějiny náboženského myšlení III*. Praha: Oikoymenh 1997.
5. Fiala Petr, Pitrová Markéta. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 2003.
6. Gál Fedor, Pušová Jitka. *International Symposium Christianity-Judaism-Islam - Europe the Close of the 20th Century*. Praha: European Cultural Club 1994.

7. Hanuš Jiří, Vybíhal Jan. *Evropa a její duchovní tvář*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 2005.
8. Kepel, Gilles. *Boží pomsta*. Brno: Atlantis 1996.
9. Kepel, Gilles. *Válka v srdci islámu*. Praha: Karolinum 2006.
10. Král Richard, Svoboda Pavel, Tichý Luboš, Zemánek Jiří. *Amsterodamská smlouva*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, Delegation Evropské Komise v České republice, Karolinum 1998.
11. Laqueur, Walter. *Poslední dny Evropy ...* Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2006.
12. Lewis, Bernard. *The world of Islam*. Londýn: Thames and Hudson 1976.
13. Nökel Sigrid, Tercan Levent. *Islam and the New Europe*. Londýn: Transaction Publishers 2005.
14. Pikna, Bohumil. *Evropská unie - Vnitřní a vnější bezpečnost a ochrana základních práv*. Praha: Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka 2002.
15. Sardar Ziauddin, Malik Zafar Abbas. *Islám*. Praha: Portál 2004
16. Scharf, Manuela. *Believe and Exclusion - Combating Religious Discrimination in Europe*. European Network Against Racism 2003.
17. Soldánová, Jarmila. *Maastrichtská smlouva*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů 1992.
18. Šajch, Fadhlalla Haeri. *Základy islámu*. Olomouc: Votobia 1997.
19. Weatherill Stephen, Beaumont Paul. *EU Law*. Londýn: Penguin Group 1999.

Předpokládané internetové zdroje

1. *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*. <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/005.htm>, staženo 6. 5. 2008
2. *Euroislám - krok k moderně nebo návrat do středověku*. <http://deutschmann.blog.respekt.cz/c/2476/Euroislam-krok-k-moderne-nebo-navrat-do-stredoveku.html>, staženo 25. 4. 2008
3. *Evropská konvence o lidských právech, články 9 a 14*. <http://www.stop-discrimination.info/7732.0.html#44199>, staženo 6. 5. 2008
4. *Evropský islám*.

- <http://www.arabia.pl/czech/content/view/366/5/>, staženo 23. 4. 2008
5. *Islám a evropská kultura.*
<http://www.zahady.cz/index.php?strw=rd&id=537>, staženo 2. 5. 2008
 6. *Jiný vývoj v Evropě a USA.*
http://www.bbc.co.uk/czech/specials/1612_omni_bre_OK/page3.shtml, staženo 4. 5. 2008
 7. *Náboženství a evropská politika.*
<http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=20438>, 2. 5. 2008
 8. *Náboženství a profese na přelomu století.*
<http://www.getsemany.cz/node/289>, staženo 25. 4. 2008
 9. *Představitelé Evropy a náboženství se sešli v Bruselu.*
http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/037-6600-134-05-20-906-20070514STO06592-2007-14-05-2007/default_cs.htm, staženo 4. 5. 2008
 10. *The Impact of 7 July 2005 London Bomb Attacks on Muslim Communities in the EU.* European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia 2005.
eumc.europa.eu/eumc/material/pub/London/London-Bomb-attacks-EN.pdf,
staženo 28. 4. 2008
 11. *Velký muftí Sýrie v Evropském parlamentu.*
http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/030-18341-014-01-03-903-20080111IPR18241-14-01-2008-2008-true/default_cs.htm, staženo 6. 5. 2008

